

Konsensus: 'De 97 procent

Orkaner og hurricanes har i den seneste måned forårsaget miljökatastrofer i USA, og det udløste igen ophedet debat om den globale opvarmning er menneskeskabt og om mennesket derfor også kan gribe ind over for den? Ikke overraskende stod der to fronter med klimaforskere på den ene side og klima-benægttere på den anden - og til de sidste hører præsident Trumps stab.

Langt de fleste klimaforskere oplever det som en voldsomt politiseret debat, for blandt næsten alle verdens klimaforskere er der konsensus om, at klimaforandringer er menneskeskabte. Den problemstilling kom for alvor i fokus omkring klima-topmødet i København, hvor det hed sig, at 95 pct. var enige. Senere har systematiske reviews peget på, at enigheden nærmere er 97 pct.

Tag de 95-97 pct. alvorligt

De 97 pct. er markante set ud fra *evidens*: "indtil vished grænsende sandsynligt", men ikke fakta. Eller ud fra *signifikans-niveau*, hvor man i naturvidenskab, økonomi og psykologi opererer netop med 95 pct.

Ofte afspejler de 97 pct.s konsensus sig ikke i vidensformidling i medier og politik. Der sås med mellemrum tvivl om den

globale opvarmning er menneskeskabte. Klimaskeptikere får plads i medier og politik til at luften deres tvivl:

"Problemet er, at det foregives, at man stiller uenige videnskabsfolk over for hinanden med lige gyldige vurderinger. Men 95-97 pct. af klimaforskerne mener altså, at en stor del af klimaforandringerne er menneskeskabte. Og så er det jo helt skævt at give de 3 pct. samme vægtning. Dermed tror almindelige mennesker, at der er stor uenighed om klimaforskere om spørgsmålet - og dermed at klima-forandringer måske ikke er menneskeskabte ...", siger **professor og klimaforsker Katherine Richardson**.

"En sikkerhed på over 95 pct. er faktisk en høj sandsynlighed, også i forhold til mange andre videnskabelige problemstillinger, fx mammografis betydning for kvinders sundhed. Og derfor bør forskerverdenen og medierne tage disse 95-97 pct. alvorligt", siger Richardson som kommentar til den amerikanske hurricane-debat og til et dansk eksempel på en forvreden historie, som FORSKERforum har forelagt hende.

j

SE SIDE 16-19.

Encyklopædien til uni'erne 7
Gyldendal opgiver at opdatere på online-leksikonet Den Store Danske fra nytår. Hvad så?

Vedtægtsændringer 8
Vil ny udpegningsmekanik give magtfulde bestyrelsesformænd, som er mere minister-loyale end loyale overfor uni'ets interesser?

Undervisning kontra forskning 12
Undervisning er lavest prioriteret i dagligdagen og i meritring, men hvad gør man ved det?

Før din MU-samtale 15
Forberedelse, forberedelse, forberedelse, lyder rådet fra DMs konsulentafdeling

Konsensus: De 97 procent 16-19
- klimaforskere er enige. Men det afspejlede sig faktisk ikke i nogle mediers dækning af USA's hurricanes, fx i danske Kristeligt Dagblad

HVIDBOG: Forskningsfrihed 20-23
Sociologiprofessor em. Heine Andersen har lavet status på frihedsgraderne for danske uni-forskere. Den er ikke god, især fordi uni-ledelserne ikke "væerner"

KU & NOVO & Microsoft 24
KU-NBI har indgået samarbejdsaftale med Microsoft, men aftalen er foreløbig hemmelig. FORSKERforum sætter fokus på mulige knaster i den slags offentlig-private aftaler

Friheden til at fise den af – eller sikring af forsknings-integriteten?

Vi kræver forskningsfrihed!

Uden forskningsfrihed går det ad helvede til. Frihed er godt, og en hjørnesteen i menneskerettighederne og i grundloven, så alle må da kunne forstå, at vi skal have forskningsfrihed. Problemet er bare, at hvis forskningsfrihed forstås som forskernes individuelle ret til at lave, hvad der passer dem, så kan det nemt komme til at lyde som retten til at fise den af for skatteborgernes penge. Derfor er det på høje tid, at vi fornyer vores sprogbrug, når vi taler om rammerne for den videnskabelige proces.

Lad os vende diskussionen om og starte med at konstatere, at forskningen skaber værdi for samfundet. Det gør forskningen gennem de store opdagelser om mennesker, samfund, natur, og kultur, der i det lange perspektiv sætter os bedre i stand til at leve godt og til at forstå os selv. De store opdagelser kan ikke bestilles, men er et resultat af, at skarpe, veluddannede mennesker har tid, ressourcer og frihed til at forfølge fagenes åbne spørgsmål. I det rum, hvor de store opdagelser kan ske, sker der løbende en masse mindre opdagelser, både fordi man søger efter specifikke svar, og fordi de opstår i jagten på de store spørgsmål.

Forskning er søgen efter sand viden og er derfor en proces præget af åbenhed om metoder og data; forskning er uafhængig og baseret på faglige vurderinger; forskerne udsætter løbende deres arbejde for kollegers kritik. Den videnskabelige uafhængighed betyder, at videnskabsseksterne

interesser ikke kan bestille bestemte resultater, men kun kan efterspørge videnskabelig behandling af interessante spørgsmål.

“Forskningsfrihed kan nemt komme til at lyde som retten til at fise den af for skatteborgernes penge. Derfor er det på høje tid, at vi fornyer vores sprogbrug, når vi taler om rammerne for den videnskabelige proces.

Forskningens autonomi og faglige integritet er afgørende og bygger på den meget lange uddannelses- og udviklingsproces, forskerne går igennem inden de bliver fastansat på universiteterne.

Forskning kan siges at være fri, fordi ingen kan bestemme, hvilke resultater forskerne skal komme frem til, eller forhindre forskerne i at fremlægge deres resultater og korrigere fejlfortolkninger. Den er fri, fordi det er forskernes faglighed og faglige miljø, der er afgørende og styrende. Forskning er også en forpligtelse til at søge sandheden, til at arbejde efter valide faglige metoder, til at være åben og hæderlig. Forskningen er med andre ord en forpligtelse, forskere hverken kan eller vil unddrage sig.

Men vi ser for tiden mange anslag mod forskningen.

I Gyllegate så vi, at forskere blev iført dobbelt mundkurv, når de skulle arbejde for ministeriet.

Vi ser i stigende grad, at universiteternes beskårne basisbevillinger betyder, at forskerne tvinges til at fokusere på områder, der kan tiltrække funding, frem for områder, der er fagligt meningsfulde. Eksemplerne er legio og begrænser typisk forskningens uafhængighed. Det er et letforståeligt samfundsproblem.

Standardsvaret, når vi kritiserer anslagene mod forskningen, er, at samfundet (og her er det som regel politikerne, der taler) vil have mest muligt for pengene – desværre er effekten den modsatte.

De ansattes og fagforeningernes krav må i fremtiden formuleres som et krav om uafhængighed. Frihed og uafhængighed i forskning er to sider af samme sag, men fra et samfundsnyttesperspektiv er uafhængigheden mere forståelig. Og vi må fastholde, at uden forskningsintegritet får samfundet ikke den nødvendige viden, og vi risikerer at blive styret af fabrikerede resultater og fake news.

Vi kræver ikke frihed til at fise den af for skatteborgernes penge. Nej, vi kræver uafhængighed og rammer, der sikrer forskningsintegriteten, så vi kan levere varen.

Vi kræver sikring af forskningsintegriteten!

Rekordhøst og iltsvind i havet

Miljø-data fra AUs sektorforskning om Landbrugspakkens konsekvenser kommer igen i fokus

Danske bønder er kendt for at klage over høsten, uanset om den er faktisk er god eller dårlig. Men i år klager de ikke. Alt tyder nemlig på rekordhøst. Og sektordirektør Troels Toft fra rådgivningscentret SEGES – under landbrugslobbyen i Landbrug og Fødevarer - giver landbrugsadgang til at bruge mere gødning end før en del af æren for årets gode høst. De nye kvælstofgrænser, der blev indført med Landbrugspakken, slår for alvor fuldt igennem i år (Ritzaus 3.sept).

Men samtidig viser rapportering fra AU-DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi – at der har været markant øget iltsvind i de indre danske farvande: "Arealet af kraftigt iltsvind forøgedes fra godt 400 kvadratkilometer til godt 900 km² i august, dvs. at andelen af kraftigt iltsvind fordobledes fra at udgøre 22 pct. i juli til 43 pct. i august" (Rapport sept. 2017).

Man ved imidlertid ikke, om 2017 var værre end året forud, for opgørelsesmetoder er ændrede mellem årene.

Esben Lunde i dilemma

Enhedslistens miljøordfører Maria Gjerding vil imidlertid have miljøminister Esben Lunde til at udlægge, om der er sammenhæng mellem Landbrugspakkens merudledning og så det forøgede iltsvind:

Hun har spurgt, om ministeren er enig med SEGES-direktøren i, at rekordhøsten 2017 skyldes Fødevarer- og Landbrugspakkens adgang til at bruge mere gødning end før? (Miljøudvalget spm.)

Og så beder hun om ministerens kommentar til, om merudledningen af gødning har sammenhæng med det øgede iltsvind?

Ministeren står i et dilemma, for han vil selvfølgelig gerne tage æren for Landbrugspakken og rekordhøsten, men samtidig konfronteres han også i stigende grad med miljødata, som peger på, at Landbrugspakkens miljøforudsætninger ikke holder.

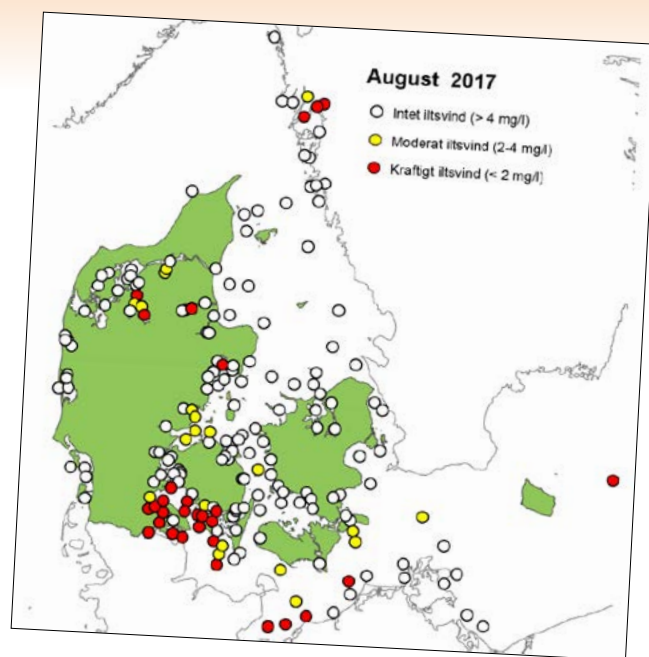
Derfor vil han sandsynligvis træde vande på spørgsmålet om sammenhængen mellem rekordhøst og iltsvind med henvisning til, at det kan man ikke sige noget om, for det afhænger af forholdene de enkelte år, dels om regn har forøget

udvaskning af kvælstof i havet og dels om der har været kraftigt blæsevejr, som bedrer iltforholdene i havet.

NOVANA-rapport: AU-rapportering igen i fokus

Men ministeren konfronteres i 29. september med en et større problem med miljødata, som modsiger hans politik og retorik. Her offentliggør AU-DCE nemlig årets NOVANA-rapport (Vandmiljø og Natur 2016). Den vil afsløre, hvor meget kvælstofudledningen i havet blev forøget det første år med Landbrugspakken. Og det vil være en overraskelse, hvis data ikke viser en øget forurening, som følge af Landbrugspakken. Ekspertter peger på sandsynlighed for, at der er sket en relativt stor stigning.

Og så er det forudsigteligt, at ministeren stilles spørgsmålet om, hvordan den øgede udledning harmonerer med

Landbrugspakkens forudsætninger og med EU's miljønormer?

Sidste år tørrede han sit svar af på AU-forskerne bag NOVANA-rapporten. Han citerede dem for, at intet i statistikken tydede på, at der var sket øget udvaskning (se FORSKERforum 304-maj 2017).

jø

Miljøforskning i konfliktzone

Miljø-forskere er i ekstra klemme mellem faglighed og politik

Nogle forskningsområder er mere kontroversielle end andre, fx økonomiske spørgsmål eller indvandring. Her kan forskere komme ud i dilemmaer om, hvordan de skal vinkle deres forskning, fordi den forudsigteligt vil støde mod magtfulde interesser eller politiske ideologier. Men den største kampplads mellem forskningsdata og -fakta foregår utvivlsomt i disse år på miljøområdet, fordi det er et stort samfundspolitisk spørgsmål.

Overordnet er der striden om den globale opvarmning: Er den menneskeskabt og kan mennesket dermed også gøre noget imod den? I det spørgsmål er 97 pct. af miljøforskerne enige, men alligevel har miljøskeptikerne offentlige stemmer.

På det nationale plan har nogle af de senere års politiske konflikter handlet om miljøet, med ministre som Eva Kjer Hansen og Esben Lunde i fokus: Landbrugspakken, Gyllegate, hav-fiskedamme, ophævning af byggefredsninger, Amager Fælled-fredning...

I nogle af disse sager kommer forskere under krydspres mellem faglighed og politisk-økonomiske interesser. Og AUs 'sektorforskere' med myndighedsudredning er det bedste eksempel på forskere i ufrivillig klemme.

Hvor meget politik, der i deres fagområde, viser sig måske bedst ved, at miljøminister Esben Lunde har varslet udlicitering af miljø-data, så AU-DCE risikerer at miste opgaven...

Har du TIP til FORSKERforum?

- OM UMULIGE STRAMNINGER AF JERES ARBEJDSNORMER
- OM HELT URIMELIG FORVALTNING AF DIN ANSØGNING
- OM MISBRUG AF DIT ARBEJDE
- OM EN LEDERS MISBRUG AF SIN MAGT
- ELLER LIGNENDE

DU SKAL SELVFØLGELIG STILLE MED EN VIS FORM FOR DOKUMENTATION, MEN DU ER SIKRET FULD ANONYMITET.

HENVENDELSE:
FORSKERFORUM@DM.DK
EL. TEL. 2033 4533

Ytringsret i tjenesten

I august var professorerne Heine Andersen, Rasmus Willig og Morten Rosenmeier til møde hos Ombudsmanden, hvor de pressede på for at få en præcisering af grænserne for forskeres ytringsret om deres forskning som forskere og ikke som "privatpersoner". Det havde en Ombudsmands nemlig skabt tvivl om.

Ombudsmanden lyttede interesseret til kravet om præcisering, og erklærede, at han ville genoverveje sagen med henblik på eventuelt at præcisere rammerne for den tjenstlige ytringsfrihed.

Han har nu givet et delvist svar til de tre, hvor Ombudsmanden afkræfter mistro om, at han mener, at forskere – når de udtaler sig i pressen som led i tjenesten – kun har ytringsfrihed i meget begrænset omfang.

Men samtidig vil han fortsat ikke gå ind med en præcisering af, hvad det betyder, når han har markeret at "denne ytringsfrihed er undergivet visse begrænsninger, herunder bl.a. forvaltningslovens og straffelovens regler og ledelsesretten.

Heine Andersen er delvis tilfreds med udtalelsen: "Jeg havde selvfølgelig gerne set en præcisering af, hvor langt en institutleder kan give instrukser. Men vigtigst for mig er, at Ombudsmanden har slået fast, at der er en treleddet sondring i forskeres ytringsfriheden: på universitetets vegne, i egenskab af tjenstlige forskningsaktiviteter og som privatperson udenfor tjenesten".

Ombudsmanden ser på to KU-kodeks

Heine Andersen er derimod rigtig tilfreds med, at Ombudsmanden har forstået den anden – relaterede - del af mødet, nemlig Heine Andersens anmodning om at få afklaret, om nogle KU-kodekser om publicering (i 'myndighedsbetjening') er lovlige:

"Jeg klagede over om en ekstern part virkelig kan kræve 3 ugers udskydelse af offentliggørelse af resultater, jf. den ene KU-kontrakt-kodeks? Og kan der virkelig indgås kontrakter med publiceringsudsættelse i 3 måneder, hvis resultaterne kan 'påvirke den eksterne parts interesser', jf. den anden kontraktkodeks?"

De spørgsmål har Ombudsmanden antaget til realitetsbehandling, Og Ombudsmanden er startet med at bede Uddannelsesstyrelsen om en udtalelse på to specifikke spørgsmål:

1. Hvilken ret har forskere ved landets universiteter til at udtale sig som led i deres tjenstlige aktiviteter om det arbejde, som de udfører ved forskningsbaseret myndighedsbetjening og om ledelsesrettens og Universitetslovens betydning for denne ret?
2. Om de to kodekser fra KU er i overensstemmelse med gældende ret på området?

AU- og DTU-protest mod Esbens udlicitering

Hvem er dog det? Jo, det er såmænd prinsesse Marie og miljøminister Esben Lunde. Den sidste har i løbet af sommeren tillagt sig nyt look.

Rektorkollegiet – de samlede uni-rektorer – kan tilsyneladende ikke blive enige om at protestere mod miljøminister Esben Lundes varsling af, at 'sektorforskningens myndighedsbetjening' skal udliciteres. Men det kan de to rektorer fra Aarhus og DTU.

"Højt specialiserede forskningsmiljøer er meget skrøbelige. Man skal gøre sig klart – også i ministeriet – at de kan nedbrydes ganske hurtigt. Og det kan tage ganske lang tid at bygge noget tilsvarende op igen. Derfor er der en betydelig risiko for vidensstab for samfundet her," siger DTU-rector Anders Bjarklev, som i øvrigt også er formand for Rektorkollegiet.

AU-rector Brian Bech Nielsen forklarer, at mange års opbygget forskningsekspertise risikerer at gå tabt eller dø ud, og det er helt afgørende for den vidensopbygning og det kæmpestore vidensflow, uni'erne leverer til danske fødevarerhverv og miljøindsatsen.

"Det typisk tager mindst 10 år at opbygge et stærkt forskningsmiljø – men du kan ødelægge det på et splitsekund," siger Brian Bech Nielsen.

Han henviser til, at der i aftalerne med myndighederne er inkluderet

kontraktmidler, som kan sammenlignes med basismidler. Det bliver en udgift, som skal inkluderes, når AU skal give tilbud i udbudsrunderne – og derfor har AU ringere vilkår end konkurrenter, der kan trække på de faciliteter, som de får basismidler til (ALTINGET 20.sept).

DTU tabte udbud til KU

DTU-rectoren giver et eksempel på, hvordan udbud skaber usikkerhed: Det veterinære beredskab blev sendt i udbud 2016. Da lå det hos DTU og blev udført i lokaler på øen Lindholm, og DTU havde fået godkendt nyinvesteringer til nye faciliteter i Lyngby. Men inden nybyggeriet stod klar, mistede DTU opgaven til KU / Serumlaboratoriet – og dermed også det tucifret millionbeløb forberedelse af flytningen.

Bjarklev har svært ved at se det som en effektivisering og en spareøvelse, tværtimod.

Miljøminister Esben Lunde afviser imidlertid (pr.email), at det er en spareøvelse: "Regeringen ønsker med konkurrence-udsættelsen at sikre, at vi får mest kvalitet for skatteborgernes penge."

Uni-protest: Akkrediterings-bureaukrati

Danmarks Akkrediteringsinstitution har ansvar for at godkende uddannelser og Akkrediteringsrådet er rådgivende om, hvordan systemet skal være. Disse parter har foreslået et tredje ben, som "skal skabe sammenhæng i den eksterne kvalitetssikring".

Men det blev mødt med voldsom kritik fra rektorkollegiets uddannelsespolitiske udvalg, som afviste det som en ekstra bureaukratisk kontrolmekanisme oven i al de allerede pålagte dokumentationskrav. De pegede på, at uni'ernes løbende monitorering ved brug af nøgletal og regelmæssige evalueringer burde være tilstrækkeligt til at sikre uddannelsernes kvalitet

Direktør Anette Dørge fra Akkrediteringsinstitution og Akkrediteringsrådets formand Per B. Christensen vil få mere (koordinerende) magt, hvis forslaget gennemføres, men de føler sig misforståede:

Uni-minister Søren Pind vil forbedre censursystemet, herunder styrke koblingen mellem akkreditering og censursystemet. Ministeren lægger nu op til, at uddannelsesinstitutionerne skal arbejde mere strategisk med censorernes feedback i udviklingen af uddannelsernes kvalitet – og forslaget om det tredje ben betyder, at data skal indgå i anden runde af institutionsakkrediteringer.

"Solide kvalitative vurderinger af det faglige niveau på uddannelsesniveau har været savnet i de afrapporteringer fra censorformandskaberne, som vi kender til fra akkrediteringsarbejdet", erklærer de to fra akkrediteringssystemet.

Uni-ministeren vil også stramme akkrediteringsreglerne, så censorformandskaber kan anmode ministeren om at udtage uddannelser med særlige kvalitetsmæssige udfordringer til kvalitetstjek – og det var især her, uni'erne protesterede. Men det er ganske urimeligt, lyder forklaringen nu, i en meget lang sætning:

"Med styrkelsen af censursystemet i form af færre, større og reelt landsdækkende censorkorps og en aggregering af censortilbagemeldingerne på uddannelsesniveau kan der blive skabt en hidtil uset synergi mellem censursystemet, akkreditering og ministerens ret til udtag af uddannelser baseret på et fagligt kvalificeret grundlag".

Det nye tredje ben vil via censorindberetningerne give mere gennemsigtighed og sammenlignelighed mellem uddannelsernes, og systemet vil give uni'erne mere legitimitet, konkluderer de to (ALTINGET 19. sept.)

Skal encyklopædien videre

Gyldendal vil ikke længere opdatere online-encyklopædien, men hvem skal så? I Norge overtog uni'erne opgaven, men den model a

15 millioner kroner om året. Så meget – eller lidt – koster det at drive et åbent, digitalt nationaleksikon, skrevet og redigeret af videnskabelige eksperter. I Norge er det universiteterne, der har påtaget sig opgaven med at udgive Store Norske Leksikon (SNL) med penge fra universiteternes egen drift og tilskud fra Stortinget. Og det er en løsning, som danskerne bør kigge på, nu hvor Gyldendal har besluttet at nedlægge Den Store Danske Encyklopædi, siger **Norge-leksikonets chefredaktør Erik Bolstad**.

”Den danske encyklopædi er vores søsterværk. Indholdet i de to leksika ligner meget hinanden, og for nogle år siden stod vi i Norge i fuldstændig samme situation, som den danske encyklopædi står i nu. Men den model, vi har fundet, fungerer godt, og omkostningerne er forholdsvis små for dem, der er med til at finansiere,” fortæller han.

Store Norske Leksikon blev frem til 2010 udgivet af Kunnskapsforlaget, men på grund af dårlig økonomi besluttede de – som Gyldendal har gjort i Danmark – at lukke online-værket. I første omgang blev SNL reddet af to fonde, der finansierede udgivelsen frem til 2015, hvor universiteterne valgte at overtage driften sammen med seks andre videnskabsinstitutioner i foreningen SNL. Universiteternes motiv var bedre at kunne leve op til deres formidlingsforpligtelser.

Gyldendal lukker encyklopædi

Forlaget Gyldendal har besluttet at lukke online-leksikonet Den Store Danske fra nytår. Ifølge Gyldendal giver driften årligt et underskud på 2-3 millioner kroner, og det vil man ikke længere finansiere. Beslutningen har skabt stor offentlig diskussion om behovet for et nationaleksikon, blandt andet set i sammenhæng med problemstillingen omkring 'fake news' og alternative fakta, der spredes på nettet.

Skribenter honoreres

”Universiteterne er gode til at forske og undervise. Men de havde i flere år fået kritik for ikke at formidle nok og godt nok. Og med SNL fik universiteterne en meget velegnet kanal for forskningsformidling. Eksempelvis var jeg i forrige uge oppe på Norges teknisk-naturvidenskabelige universitet i Trondheim, og de artikler, de har bidraget med, er blevet læst 3,3 millioner gange i år,” siger Erik Bolstad.

Han nævner som sammenligning, at den trykte udgave af SNL på over 40 år nåede at sælge 270.000 eksemplarer. I dag har snl.no flere læsere på én dag end salget af alle de trykte leksika tilsammen og to millioner unikke besøg på en måned.

Organisationen omkring SNL består af et sekretariat på ni fastansatte personer, der hver især har redaktøransvar for et antal fagområder. Den faglige redigering og en stor del af skribent-arbejdet varetages dog af 700 fagfolk, der har fået uddelegeret faglige ansvarsområder. En stor del af disse er universitetsforskere. Der er tale et såkaldt ”betalt tillidshverv”, hvor ny tekst aflønnes med 44 øre pr. tegn. Ifølge Erik Bolstad ligger en typisk årlig honorarindkomst på 10.000 kroner. Men nogle frasiger sig honoraret, fordi de laver arbejdet i arbejdstiden.

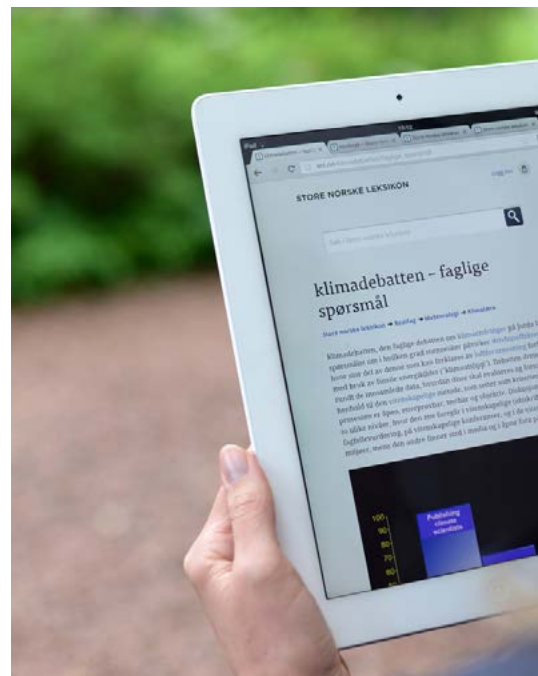
Honorar-betalingen sluger cirka en tredjedel af budgettet på 15 millioner. Den anden tredjedel går til aflønning af sekretariatet, og resten bruges på husleje, udvikling af publiceringssystemet og diverse udgifter.

Norske rektorer medfinansierer

Det er sekretariatet, der egenhændigt står for at udpege fagansvarlige. Det er frivilligt, om man vil påtage sig opgaven, men fra universitetsledelsens side er der klar støtte til, at man deltager.

”Vi oplever stor opbakning. Rektor på universitet i Oslo skriver regelmæssigt om os på sin blog. Det samme gælder rektorerne i Bergen og Trondheim. Og vi får hjælp fra kommunikationsafdelingerne til at finde de rigtige folk,” fortæller Bolstad.

Når en fagansvarlig har takket ja til opgaven, skal de igennem en sproglig skoling for at lære den populære formidlingsform i SNL.

Store Norske Leksikon har siden 2015 været drevet af de norske universiteter.

”Vores format ligner ikke akademisk tekst. De får eksempelvis ikke lov til at angive kilder løbende i teksten. For vi ved fra undersøgelser, at det giver læserne indtryk af, at forfatteren ikke helt har styr på sit eget stofområde. Mange skal også have sproglig hjælp til at skrive tilstrækkeligt enkelt og præcist. Og det sætter grænser for, hvor mange vi løbende kan rekruttere.”

I år har SNL-redaktionen tilknyttet 100 nye forskere som fagansvarlige.

Begrundelse: Mere troværdig end Wikipedia

Som i Danmark er Wikipedia den direkte konkurrent til SNL som populært online-leksikon. Erik Bolstad er personligt ret begejstret for princippet bag Wikipedia. Men han mener, SNL har et kvalitetsmæssigt forspring, fordi der foregår en kvalitets sikring gennem en fagekspert, som desuden er angivet ved fuldt navn, hvilket gør det muligt at øve kildekritik.

”Når det er kontroversielle emner, er det en stor fordel, at der er én person, der har skrevet artiklen, i stedet for en kollektiv proces. Når du som i Wikipedia har krav om, at hver enkelt element skal kildebelægges, så går det ud over analysen, der

eføres af uni'erne

viser Rektorkollegiets formand

Universiteter i fællesskab. Med 2 millioner unikke besøgende på snl.no om måneden, giver det dem en bred kanal for forskningsformidling.

kan blive relativt svag," siger Bolstad.

Han kan også konstatere, at SNL og Wikipedia bruges til forskellige ting. Hvor de mest læste artikler på norsk Wikipedia er om popidolerne Marcus og Martinus og om tv-serien 'Skam', så er SNL's mest læste artikler om hinduisme, demokrati og velfærdsstat – emner, hvor der er brug for en sikker og troværdig "hånd" i definitionerne.

Politikere respekterer uafhængighed

Driften af SNL finansieres som nævnt af foreningen SNL, hvor udgifterne fordeles efter institutionernes – medlemmernes – størrelse. Der er imidlertid også politisk bevildede penge inde over, nemlig et fast tilskud fra det norske storting på fem millioner kroner. Det har dog ikke givet problemer i forhold til politisk indblanding eller pres på indholdet.

"Jeg opleverne, at politikerne godt kan skelne mellem at diskutere indholdet og respektere vores uafhængighed. Et eksempel er, at vores fagekspert i højrepopulisme har defineret Fremskridtspartiet, som sidder i regeringen, som et populistisk parti. Det er kontroversielt, og det er blevet diskuteret. Men ingen har ment,

eller i hvert fald sagt højt, at det skal have konsekvens for vores bevilling."

Personligt er Erik Bolstad meget optaget af situationen omkring den varslede lukning af Den Store Danske Encyklopædi. Han håber på en redningsplan – gerne efter norsk model.

"Jeg kan bare sige, at vi har været gennem præcist det, Den Store Danske går igennem. Og nu står vi med en færdig model og et system for publicering og for kvalitetskontrol. Så hvis nogen ønsker at tage over og drive den danske videre, så vil vi gerne bidrage med vores viden og erfaring."

Danske universiteter: Nej, ingen penge

I modsætning til i Norge er de danske uni'er ikke klar til at medfinansiere, siger Rektorkollegiets formand og DTU-rector Anders Bjarklev.

"Jeg har meget sympati for Den Danske Encyklopædi, som både jeg selv og mange kolleger har bidraget til. Ideen om at lade universiteterne drive det videre, kunne jeg også godt se som en mulighed. Men jeg synes ikke, det vil være en god ide, at vi påtager os endnu en udgift i en situation, hvor der skæres på både forskningsbudgetter og dækningen af uddannelse," siger Bjarklev.

Universiteterne bruger i forvejen mange penge på formidling og kommunikation – ville 15 millioner, som det koster i Norge, fylde meget i den sammenhæng?

"15 millioner er en hel del penge. Og skulle vi så til gengæld undlade at skrive i tidsskrifter og andre steder? Det ville ikke være et klogt valg."

Mange taler om behovet for et nationalt leksikon. Er det ikke oplagt, universiteterne påtager sig sådan en opgave?

"Hvis Danmark har brug for sådan noget, ville det være naturligt, at politikerne beslutter at afsætte de 15 millioner kroner."

Kunne der findes fondsmidler til den slags?

"Det må man spørge fondene om. Men jeg kunne udmærket forestille mig, det ville være noget, fondene kunne finde sympati for."

Bred eksponering for gratis arbejde

Rune Selbekk er lektor i geologi ved Universitet i Oslo, og så er han en af Store Norske Leksikons mest aktive fagansvarlige med ansvar for indholdet i 1351 artikler om bjergarter, meteoritter, vulkanologi med mere.

Arbejdet med at tjekke og ajourføre artikler eller skrive nye foregår mest i fritiden eller som et afbræk i arbejdsdagen.

"Hvis man trænger til en pause fra forskningsarbejdet, er det fint at gå ind og redigere lidt artikler. Det er også en måde at holde sig opdateret omkring en masse mindre emner."

Men han ser også opgaven som en del af den forskningsformidling, som norske forskere præcis som danske har som en del af jobbeskrivelsen.

Og arbejdet med leksikon-artiklerne har en indbygget belønning, som de færreste forskningsartikler giver – de bliver læst. Af mange.

"Når jeg skriver en videnskabelig artikel, er der måske 10, der læser den. Men de populære leksikon-artikler, jeg har skrevet, har måske haft 20.000 læsere. Så det er inspirerende. Du får også ofte tilbagemeldinger fra læserne om, at de synes, det er interessant, og om jeg kan give dem yderligere oplysninger. Jeg ser det som en fin måde at markedsføre universitetet."

Rune Selbekk har selv skrevet godt 100 artikler i SNL om bjergarter og mineraler. Men hans faglige ansvar dækker over yderligere ca. 1250 artikler inden for seks geologiske kategorier.

"Jeg har ansvaret for at gå dem igennem og sørge for, at de er opdateret og korrekte. Vi har et værktøj, der viser, hvor meget artiklerne bliver læst, og hvornår de sidst blev opdateret. Så hvis der er gået eksempelvis to-tre år for en artikel, bør jeg lige tage et kig. Særligt hvis det er en af de mere læste."

Han har ikke selv et estimat på, hvor meget tid han bruger på opgaven.

"Nej. Vi videnskabsfolk er ikke gode til at tælle timer."

lah

Vedtægtsændringer er loya

Får uni'erne vedtægter, der indirekte vil føre til udpegning af minister-loyale bestyrelsesformænd?

De kommende vedtægter er interessante, fordi de kan give en indikation på, om de nuværende bestyrelser er mere solidariske med deres uni end med uni-ministeren/ ministeriet.

Uni'erne skal have justeret deres vedtægter inden 30. juni næste år. Inden da skal man nemlig have tilpasset sine vedtægter med nye udpegningsmekanismer til bestyrelsen, så de stemmer overens med ændringen af Uni-Loven under overskriften "Bedre rammer for ledelse". Uni-ledelserne er pålagt at indføre nye procedurer for udpegnings- og indstillingsorganer for bestyrelsesmedlemmer og ikke mindst bestyrelsesformænd. Bestyrelsesformanden skal have mere magt og have tættere relationer og forpligtelser overfor ministeriet og minister.

Netop nu foregår der et politisk spil om disse nye vedtægter på de enkelte uni'er. Men der er valgt forskellige procedurer:

I Aalborg har rektoratet valgt at lave en demokratisk høring nedefra af et forslag, som imidlertid ikke er modtaget venligt ved høring hos de ansatte i de rådgivende organer.

På KU og AU har rektoratet valgt at starte processen ovenfra i bestyrelserne. 1. udkast er til debat i bestyrelserne. Men det er "interne dokumenter", som FORSKERforum ikke kan få aktindsigt i. Først senere bliver disse sendt i høring nedad.

Lovændring med politiseret procedure

Formelt var begrundelsen for lovændringen for nye procedurer for udpegnings af bestyrelsesformænd, at "samfundet" skal have større indflydelse på, hvem der udpeges. I første omgang gik dept.chef Agnete Gersing og minister Søren Pind efter at få en model med direkte ministerindflydelse på udpegningerne. Men efter store protester må man nu nøjes med en model med indirekte ministerudpegnings.

Der er kommet en mere labyrintisk og politiseret procedure: Der skal ned-sættes et udpegnings- og et indstillingsorgan på hvert uni' – og det skal fremgå af vedtægten. Det åbne spørgsmål er så, hvordan og om de nye vedtægter lægger

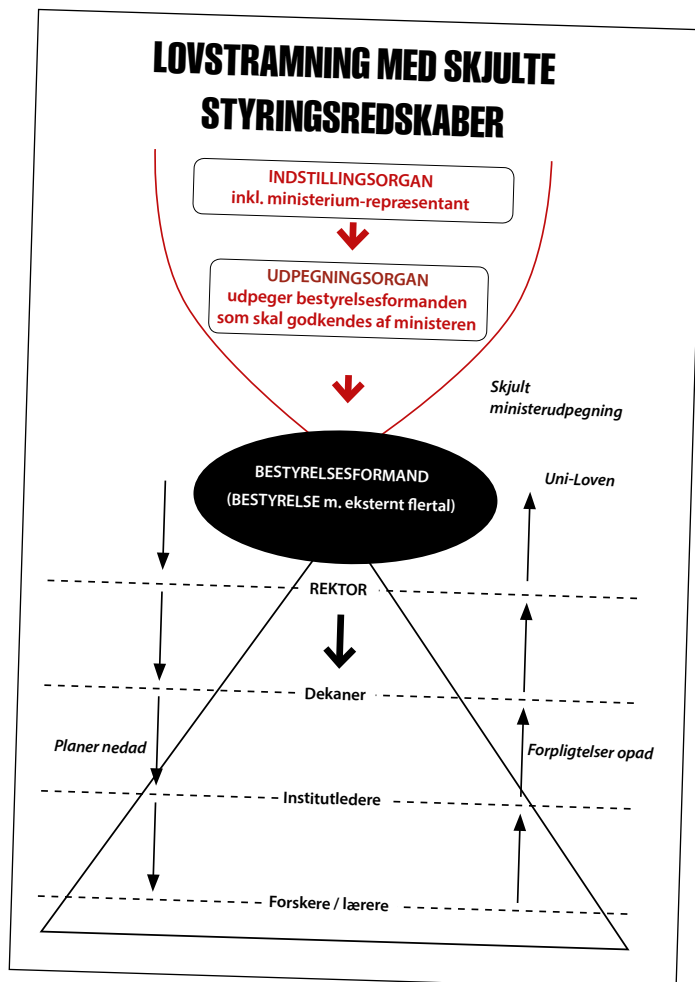
op til indirekte ministerudpegnings. Det afhænger i høj grad af de nuværende bestyrelsesformænds holdning. Vil AAU's bestyrelsesformand Lene Espersen fx acceptere en udpegningsmekanik, som indirekte vil føre til, at der udpeges minister-loyale bestyrelsesmedlemmer samt ikke mindst, hvem der skal være formand?

Vedtægt til udpegnings af minister-loyale

Lovændringen indebærer en model, som kan opfylde dept.chefens og ministerens hensigt om at få magtfulde bestyrelsesformænd, der kan fungere som ministerens forlængede arm, vurderer Peter Plenge, som er eks-direktør på både KU (1991-98) og AAU. Som sådan har han indgående kendskab til formelle og uformelle elementer i uni-styring og til, hvordan love og styring udefra påvirker den daglige drift.

"Lovændringen åbner – worst-case – for, at ministeren får sat sin loyale bestyrelsesformand ind, eller at bestyrelsen frivilligt gør det ud fra en taktisk overvejelse. Ministeren har dermed fået 'en brobygger', og ministeren og Finansministeriet kan disciplinere universitetet til at rette ind efter diktater – og ikke efter hvad der er universitetets interesser og bedste faglige overbevisning" (FORSKERforum 304: Lovstramning med skjulte styringsredskaber).

Ifølge Plenges analyse er det således slet ikke uvigtigt, hvordan udpegningsmekanismen bliver (i vedtægten). Og det kan igen afhænge af den nuværende bestyrelsesformands relation til ministeren. Og her er det måske ikke uinteressant, at der her findes to eks-politikere: på AU Connie Hedegaard og på Aalborg Lene Espersen.

litetstest Forslag til AAU-vedtægt møder protester

Rektor og direktør beskyldes for at ville firmatisere AAU's ledelse

Styringskæde fra ministerium til bestyrelsesformand

Plenge påpeger også, at der ligger et nyt styringselement i et styrket top-hierarki: "Bestyrelsesformanden tillægges mere magt på bekostning af rektoratet. Ministeriet forestiller sig groft sagt, at man kan styre via bestyrelsesformanden. Der tales jo klart om dialog mellem minister og bestyrelsesformand ved to obligatoriske, årlige 'hyrdemøder'. Her kan ministeren diktere sine og Finansministeriets politiske retningslinjer, som formanden så loyalt skal implementere nedad til rektor".

Indbygget i det nye styringshierarki ligger også, at forhandlingskanaler bliver lukkede kredsløb i toppen uden informationsforpligtelser eller inddragelse nedad:

"Styringstankegangen er jo påfaldende i lovforslaget, for rektoratet skal udtrykkeligt ikke deltage i disse møder, undtaget "efter behov" – og det er jo noget som ministeriet bestemmer. Det giver jo ministeren/ministeriet vide rammer for at diktere uden at blive modsagt af fagfolk, som har kendskabet til den daglige drift og det faglige. Det har bestyrelsesformænd jo ikke; de er eksterne."

Endelig ligger der også i lovændringen, at de nuværende udviklingskontrakter (med mere overordnede mål) erstattes af resultatkontrakter, hvis konkrete styringsmål kan defineres efter ministers/ministeriets vurdering. Og heri kan der ligge et stærkt styringsredskab, ikke mindst hvis det er en ministerloyal bestyrelsesformand, der ovenfra kan implementere målstyringen.

FORSKERforum følger op på vedtægtsforhandlingerne, når der offentliggøres udkast på KU og AU.

Folketinget har besluttet, at der skal være "Bedre rammer for ledelse", og i praksis betyder det, at udpegningsmekanismen skal justeres i uniernes vedtægter.

På AAU har rektoratet – rektor og direktøren – benyttet lejligheden til at prøve at smugle mere magt og styring ind til sig selv. Det fremgår af deres forslag til reviderede vedtægter (30.8 2017). Men det bringer sindene i kog hos de menige i Aalborg. Reformen vil nemlig øge topstyringen samt formindske de kollegiale, rådgivende organer samt deres indflydelse, lyder de første protester, som helt basalt efterlyser rektoratets begrundelser for reformen.

Mere magt til rektor og direktør

Rektor Per Michael Johansen vil få mere magt (§28-35). Han får eneret til at indstille til bestyrelsen om ansættelse af prorektor og uni-direktør. Han skal fastsætte regler for medarbejdervalgene til de styrende organer. Rektor skal agere som filter mellem organisation og bestyrelsen, idet han får eneretten til at orientere bestyrelsen om "sager af usædvanlig art eller stor betydning for universitetet" (§29).

Direktør Antonino Castrone vil få flere beføjelser (§39-41). Han skal repræsentere AAU udadtil i administrative spørgsmål (hvor rektor i dag fordeler efter delegations-ret). Direktøren skal agere stedfortræder for rektor (selv om han ikke er forskningskyndig). Direktøren skal fastsætte diverse regler (som kan have faglig betydning for forskning og undervisning).

Mindre medarbejder-indflydelse

Medarbejdernes ret til indspil "udvandes", lyder analysen fra Akademisk Råd/Teknik. Som når forslaget fx understreger, at Akademisk Råd blot er rådgivende i strategiske og budgetmæssige sager, som retteligt angives at være "en ledelsesopgave" (§73).

Nogle læser reformforslaget som ført af direktørens teknokratiske hånd; han har en fortid i AP Møller-Mærsk, og den

AAUs rektorat foreslår at AAUs direktør Antonino Castrone får flere beføjelser ...

organisation er kendt for sin topstyring.

"Hvorfor disse vedtægtsændringer? Vi levnes næppe anden mulighed end at tolke forslaget som stærke tendenser til centralisering af magt og beslutningsprocesser og dermed en forringelse af medarbejdernes indflydelse i de kollegiale organer", lyder analysen fra **organisationseksperter Janne Seemann** (Akademisk Råd/Samf.). Hun kalder forslaget dybt problematisk for en vidensorganisation, idet vidensarbejderne – kernearbejderne på et uni – ikke vil være integreret i organisationens strategiske kerne, når vurderinger og prioriteringer er placeret i et suverænt ledelseslag.

Manglende respekt for Akademisk Råd

Et eksempel på centraliseringen er, at antallet af medlemmer i Akademisk Råd skal indskrænkes til 10 medlemmer og i institutråd til fem. Ledelsens begrundelse for dette er, at det sker "med henblik på at mindske medarbejdernes administrative belastning" (§74).

Det antyder manglende respekt for rådets arbejde, udtaler **Akademisk Råd/Teknik**. Og den "mindskede belastning" er en grotesk argumentation i en vidensorganisation, påpeger Janne Seemann: "Det vil svække dynamikken i rådet og det fagligt konstruktive med- og modspil til institutlederen, som er en helt nødvendig forudsætning for et videnskabeligt institut. Et institutråd med en halvering af medarbejder-representation er en farlig vej at bevæge sig på".

Open Access-måls

Eks-minister Sofie Carsten Niensens mål om 80 pct. på Open Access er langt fra at va

80 procent af alle danske fagfællebedømte forskningsartikler udgivet ved årsskiftet 2016 skal ligge frit tilgængeligt i Open Access i 2017. Så klar lyder målsætningen i Danmarks Nationale Strategi for Open Access, der blev formuleret i 2014.

I dag er man tæt på at kunne konstatere, at der skal ske et mirakel, for at målsætningen indfries i årets sidste måneder, for 2015-andelen var 23 pct. og altså ikke i nærheden af målopfyldelsen.

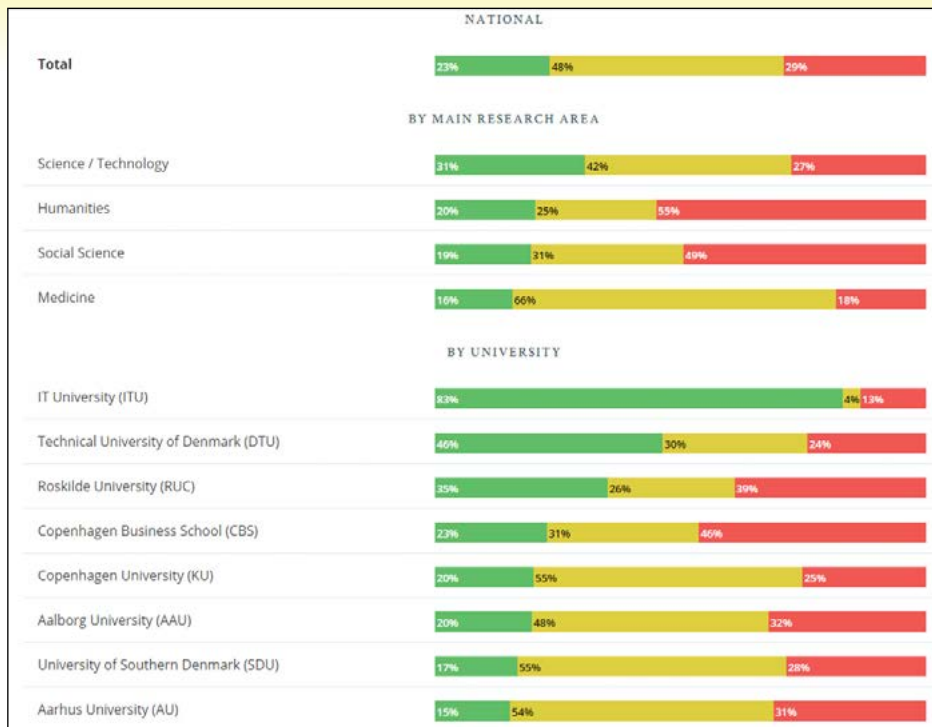
I forbindelse med den nationale strategi nedsatte ministeriet en styregruppe. Her sad til for nylig **Bibliotekschef på SDU Bertil Dorch**. Han er slet ikke overrasket over, at man i dag er langt fra målsætningen.

”Det var i realiteten den tidligere minister Sofie Carsten Nielsen, der satte målsætningen på 80 procent i 2017 og 100 procent i 2022. Styregruppen har – diplomatisk sagt – sat spørgsmålstegn ved det realistiske i den målsætning. Og jeg har også personligt forholdt mig kritisk. Der var jo ikke sat nogen ressourcer af til det. Men omvendt – man skal jo sigte højt for at ramme en stjerne”.

Meget, meget travl direktør

Forsknings- og uddannelsestyrelsens direktør Hans Müller Pedersen er formand for styregruppen for Open Access. FORSKERforum ville gerne have interviewet ham om målsætningen, der angiveligt ikke bliver nået. Men direktøren vil enten ikke svare på ubehagelige spørgsmål, eller også har han umanerlig travlt. Hans sekretær meddelte, at han først havde tid til et kort interview den 27. september – 23 dage efter FORSKERforums henvendelse og fire dage efter bladets deadline.

Opgørelse over andelen af danske artikler i Open Access. Den grønne farve viser andel i Open Access, gul markerer at der er rettidigsmæssigt uudnyttet potentiale for Open Access, mens rød markerer, at der pt. ikke er mulighed. Kilde: Danish National Research Database.

Måling er for dårlig

Strategien, der skal give fri adgang til alle forskningsartikler, har inkluderet konkrete initiativer. Dels et system, der kan måle, hvor mange artikler der er kommet i Open Access – et såkaldt Open Access-barometer. Dels etableringen af en web-plattform for danske tidsskrifter, der nu findes på sitet tidsskrift.dk.

Open Access-barometeret er oppe at køre, og det er her, man kan konstatere, at det ser tungt ud med at skabe Open Access. Den måling er imidlertid ikke helt skarp, mener Bertil Dorch.

”En af barriererne er rent måleteknisk. Den foreløbige version af indikatoren, måler nemlig ikke på alt det, der er relevant. Den måler kun på universiteternes egne digitale arkiver, og det er ikke altid, man som forsker lige får artiklen indregistreret der,” siger han og vurderer, at tallene for artikler i Open Access reelt er noget bedre, end barometeret viser.

Generelt mener Bertil Dorch, man fra ministeriets side har undervurderet den administrative indsats, det kræver, både for den enkelte forsker og for forskningsbiblioteket, når en artikel skal gøres til Open Access.

”Det er forskeren, der ved, artiklen findes, og har ophavsretten, medmindre den er afgivet til forlaget. Men det skal man finde ud af, og måske skal rettighederne frikøbes. Og på det her tidspunkt er forskeren for længst i gang med nye projekter,” fortæller han.

Forlag malker koen

Ifølge statistikken er det områderne teknik/naturvidenskab, der er længst med at skabe Open Access, mens sundhedsvidenskab ligger dårligst til. Det handler om meget forskellige traditioner for publicering og tidsskrifter.

”På mit eget område – astronomi og fysik – er der tradition for at bruge preprint-arkivet Arxiv, så der har forlagene accepteret, at man lægger det ud. På medicin er man vant til at betale for at publicere, hvis det skal i Open Access. På HUM er de fleste publikationer bidrag til antologier, som skal sælges, og derfor også svære at gøre frit tilgængelige”.

Hvis barometeret for alvor skal rykke, mener han, det kræver mere end flotte målsætninger og peptalks: ”Ideologisk set er det en god tanke, at videnskaben er tilgængelig for offentligheden, som har

ætninger smuldrer

ere opfyldt – og har i øvrigt aldrig været realistiske, vurderer styregruppe-medlem

betalt forskningen. Men regeringen har jo ikke afsat nogen midler. Det er gratis arbejde. SDU har 6-7000 publikationer om året. På biblioteket knokler vi med at få dem fyldt over i arkiverne. Men skulle vi arbejde for, at alle kom i Open Access, ville det være meget stort ressourcetræk.”

Der er dog en måske endnu større barriere for Open Access end den rent administrative, og det er de kommercielle forlag, der tjener penge på at sælge forskernes artikler som eksklusive produkter. Selv om bibliotekerne betaler abonnementer til stadig stigende priser, kan mange af artiklerne ikke lægges i Open Access.

”Det kan sagtens fungere med kommercielle forlag, hvor vi betaler abonnement, men til gengæld får adgang til artiklerne. Men når forlagene skruer op for betalingen, samtidig med at de holder på copyrigheten, så vælter læsset,” siger Bertil Dorch.

SDU som eksempel: 32 mio. årligt til forskning eller profit

SDU betaler omkring 32 millioner om året i abonnementer, og en stor del af det beløb går til forlaget Elsevier. Mange af

“

Det er fuldstændig urimeligt, at man skal betale 3000 dollars af sine forskningsmidler for at publicere – penge, som jeg har meget svært ved at se svarer til de omkostninger, tidsskriftet har.

Jan Philip Solovej

tidsskrifterne under Elsevier vil imidlertid ikke afgive rettighederne til at lægge artiklerne i Open Access. Alternativet bliver så, at forskeren eller institutionen skal betale forlaget for at afgive de rettigheder – den såkaldt gyldne Open Access.

”De tilbyder modeller, hvor man både skal betale for at publicere og for at læse. Og samtidig fortsætter prisstigninger på abonnementerne. Det kan godt være, at de siger, de arbejder for forskningen, men jeg tror nu mest, at de arbejder for aktionærerne,” siger Dorch.

Selv om der er et udtalt politisk ønske om fri adgang til forskningen, har han svært ved at forestille sig, at politikerne vil gøre noget ved de kommercielle forlags mulighed for at blokere for Open Access. Det skal være forskerne selv, der siger fra.

”Hvis man synes, forlaget er uetisk, har man jo som redaktører mulighed for at trække sig ud og eventuelt starte et andet sted. Det er noget, man i nogle forskningsmiljøer er meget opmærksom på. Den anden mulighed er selvfølgelig, at universiteterne siger: nu er det nok, vi kan ikke blive ved med at betale. Men det er også en modig beslutning at tage. Hvis du som forsker ikke har adgang til dit kernetidsskrift, er det svært at bedrive forskning,” siger Bertil Dorch

I Tyskland har en række højprofilerede universiteter valgt at boykotte Elsevier i utilfredshed med forlagets forretningsmodel.

KU-Professor: Forargeligt

I Styringsgruppen for Open Access sidder også **Jan Philip Solovej**, der er professor i matematik ved KU, og han deler Dorchs forargelse over tidsskrifternes forsøg på at malke forskernes Open Access-forpligtelse.

”Tidsskrifterne bruger den gyldne Open Access som ny indtægtskilde. Men jeg mener, det er fuldstændig urimeligt, at man skal betale 3000 dollars af sine forskningsmidler for at publicere – penge, som jeg har meget svært ved at se svarer til de omkostninger, tidsskriftet har,” siger han.

Alternativt, peger han på, skal man omlægge hele tidsskrifts-finansieringsmodellen fra abonnementer til, at universiteterne betaler for gylden Open Access-publicering af hver enkelt artikel

”Det er jo en fin tanke. Men det, der vil ske, er, at forskere tvinges til at bruge deres bevillinger til at betale for Open Access, uden vi har lavet en business model. Man har prøvet at lave den slags aftaler i Holland, England og Tyskland, men det har ikke været en stor succes,” siger Solovej.

Han mener ikke, at forskerne i sig selv er en barriere, ud over – som Bertil Dorch også nævner – at de ikke gider bruge tid på mere administration. Problemet er, at forskerne orienterer sig mod de mest prestigefyldte tidsskrifter.

”De vil publicere i de bedste tidsskrifter. Men det behøver ikke være i modstrid med Open Access – jo, hvis vi taler nature og science. Men på matematik kører vores mest prestigefyldte tidsskrift – Annual Mathematics – meget med Open Access. men det er også udgivet af et universitet, og ikke et stort forlag.”

Først og fremmest mener han, man må væbne sig med tålmodighed.

”Hvis vi vil ændre det her, er det ikke meningsfuldt at lave en målsætning over to år. Og at lovgive og tvinge det igennem, er ikke vejen at gå. Men man bør gøre det svært for forlagene at kræve de store summer for Open Access eller opretholde urimeligt langt embargoer,” slutter Jan Philip Solovej.

lah

Fysikernes eget arxiv

Det, som EU- og nationale politikere gerne vil indføre fra oven, har inden for fysik, matematik og tilknyttede fag eksisteret i årevis. Her er der tradition for, at man lægger sine artikler i arkivet som såkaldte preprints – altså inden, de har gennemgået peer review og er blevet publiceret i et tidsskrift.

”Når jeg sender en artikel til et tidsskrift, sender jeg ofte bare et link til Arxiv, hvor jeg har lagt mit preprint, og så sender forlaget det videre ud til peer review. Det bliver brugt af stort set alle, der forsker i fysik og matematik,” fortæller matematikprofessor Jan Philip Solovej.

På den baggrund vurderer han, at der reelt er open access på 95 procent af alle artikler inden for de områder, selv om der for en dels vedkommende er tale om ikke-reviewede artikler: ”Men det er noget, man som forsker skelner meget lidt imellem”.

Arxiv har eksisteret siden 1991, hvor det blev oprettet af fysikeren Paul Ginsparg under navnet LANL. Da han i 2001 blev ansat på Cornell University, blev arkivet lagt ind under universitetet under navnet Arxiv. Formelt dækker det i dag områderne matematik, fysik, astronomi, datalogi, kvantitativ biologi, statistik og quantitative finance.

Der ligger i dag godt 1,3 millioner artikler i Arxiv, og det samlede antal downloads gennem arkivets levetid er tæt på 1 milliard.

Flere basismidler vil s

Undervisning er nedprioriteret i forhold til forskning
ved den balance handler det om bevill

Der er fokus på uddannelseskvalitet. I øjeblikket sidder et udvalg og diskuterer bedre universitetsuddannelser. For tre år siden sad et andet udvalg – kvalitetsudvalget – og diskuterede det samme. På universiteterne vokser antallet af pædagogiske centre, årets undervisere bliver kåret på institutterne og eksponeret i nyhedsbrevene, forskere bliver sat til at lave undervisnings-portfolioer.

Og det er meget godt alt sammen. Men det helt afgørende er, om undervisningsopgaven reelt bliver betragtet som en lige så vigtig del af universitetets opgave som forskningen. Og den bedste indikator på det, får man ved at kigge på karrierestrukturen.

Det siger chefkonsulent i forbundet Akademikerne **Birgit Bangskjær**, der gennem en årrække har arbejdet med universitets- og uddannelsespolitik.

”Det er en utrolig vigtig kulturfaktor, hvordan folk bedømmes i karrieren. Hvem vil ledelsen satse på, og hvem siger de pænt farvel og tak til? Og det, du vurderes på i forhold til at kunne avancere, er dine forskningsmeritter,” konstaterer hun.

Kvalitetsudvalget: Undervisningskompetencer

Da Kvalitetsudvalget i 2015 kom med en rapport og forslag til reform af de videregående uddannelser, pegede udvalget blandt andet på manglende anerkendelse og understøttelse af den gode undervisning. Det blandt andet, at ”Der er ingen tegn på, at fremragende undervisning understøttes nævneværdigt af de formelle rammer eller ledelsernes prioritering.”

Udvalget foreslog på den baggrund blandt andet, at ”Universiteterne må både formelt og reelt sikre, at der er ligestilling mellem undervisnings-, forsknings- og praksiskompetencer. Det skal fx gælde både i forhold til stillingsopslag, bedømmelsesgrundlag, og prioritering ved ansættelse, fremmelse og lønfastsættelse.”

Fine ord er ikke nok

AC-konsulenten anerkender, at der generelt er et stigende fokus og italesættelse af, at uddannelseskompetencerne er vigtige. Det rykker bare ikke rigtigt, i forhold til det, der er vigtigt.

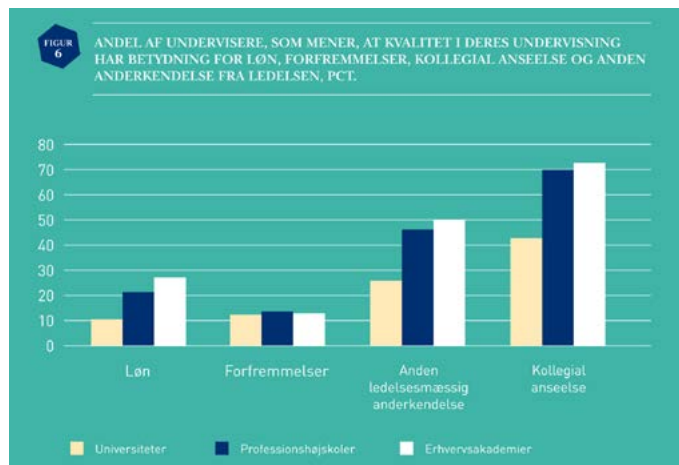
”Jeg synes ikke, det går den rigtige vej,” siger hun.

For ganske vist bliver der sagt mange fine ting om hvor vigtigt, uddannelseskvalitet og undervisningskompetencer er. Der er bare noget, der er endnu vigtigere, og det er pengestrømmene til universiteterne.

”Det handler dybest set om, hvordan karrierestrukturen på universiteterne udvikler sig, og det er afhængig af, hvordan forskningsmidlerne kommer ud i forhold til fordelingen mellem forsknings- og basismidler. Når eksterne forskningsmidler fylder meget, så sker der det, at universiteter ansætter yngre medarbejdere i postdoc-stillinger. De dygtigste af dem bliver fastansat – de får et pædagogikum og lektorat. Og det cementerer en struktur, hvor forskningen tæller mest,” fortæller hun.

Karriere bør starte med adjunktur

Andelen af post.doc'ere i forhold til adjunkter har været stigende siden 2007. I 2015 var der 2643 postdoc'ere på de danske universiteter mod 1158 adjunkter. Antallet af postdoc'ere har i det hele taget haft en markant større vækst end alle andre stillingstyper.

Universitetslærernes undervisning vægtes ikke højt i forhold til løn, forfremmelser og anerkendelse. Kilde: Kvalitetsudvalget 2015.

Og så længe, det er post.doc.-stillingen, der er den primære indgang til en universitetskarriere, vil de unge forskere prioritere deres forskningskompetencer frem for undervisningskompetencerne.

”Du kan lave mange forskellige tiltag – året underviser og så videre – men det er ikke det, der batter. Det er økonomien, der er afgørende. Vi har talt om det her i 100 år. Og jeg tror ikke, det bliver bedre, før man vender tilbage til, at det er adjunkturet, der er starten til en universitetskarriere. For der har du sidestillet undervisning og forskning.”

Meritering via undervisnings-portfolioer

I dag er det blevet almindelig praksis på universiteterne, at man skal dokumentere sine undervisningskompetencer gennem de såkaldte undervisnings-portfolioer, når man søger fast ansættelse i videnskabelige stillinger. Det anerkender Birgit Bangskjær som et vigtigt tiltag. Men hun tror ikke på, at det har en reelt afgørende betydning, når ansættelsesudvalget vælger deres kandidat.

”Kravet om undervisningsportfolioer er et rigtig fint og godt signal. Men altså ... hvis du skal ansættes på eksempelvis et naturvidenskabeligt eller sundhedsvidenskabeligt fakultet, så skal der selvfølgelig være styr på din undervisningsdokumentation, men det er din evne til at tiltrække ekstern finansiering, der er bestemmende for, om du får stillingen. Det er det, vi hører fra folk i miljøerne,” siger AC-konsulentent.

Styrke undervisningen

på uni'erne, lyder kritikken – og skal der gøres noget

ingsstrukturen, siger AC-chefkonsulent

Læringsprofessor: Tidsbegrænsede ansættelser

Den strukturelle tilgang til vægningen af undervisningskompetencerne, deles af professor Lars Ulriksen fra Institut for Naturfagets Didaktik på KU og desuden formand for Dansk Universitetspædagogisk Netværk.

”Jeg mener, man skal se på de betingelser og rammer, der er for at drive uddannelser, og om noget kunne tænke sig at have negativ betydning. Eksempelvis

om der er noget i den måde, institutionerne får bevillinger på, der giver signaler om, at underviserne ikke skal bruge tid på at forbedre deres undervisningskompetencer, fordi det ikke er vigtigt,” siger Ulriksen.

Præcis som Bangskjær ser han den voksende andel af post.doc'ere i forskerstanden som en barriere for ønsket om et øget fokus på undervisningsopgaven.

”I dag vælger mange at ansætte en midlertidig post.doc. frem for en adjunkt.

Det gør, at man primært ansættes på baggrund af ens forskning, ingen kigger på dine forskningskompetencer. Det betyder, at der ikke er noget incitament til at prioritere undervisningen. Samtidig gør den voksende andel af postdoc'ere også, at undervisningskompetencerne – som ligger hos de fastansatte – bliver samlet på færre hænder,” siger Lars Ulriksen.

lah

6 forslag til øget fokus på undervisning

I 2015 forsøgte forbundet Akademikerne på baggrund af Kvalitetsudvalgets rapport at give deres bud på, hvad der skal til for at skabe øget fokus og prestige til undervisnings- og uddannelsesopgaven på universiteterne.

Her kommer i resume de 6 forslag med AC-chefkonsulent Birgit Bangskjærs kommentar til, hvilken retning udviklingen er gået siden.

1. Styrket fokus på undervisningskompetencer ved ansættelse

Få indskrevet i bekendtgørelsen, at studielederen skal indgå i ansættelsesudvalget ved lektor- og professoransættelser. Giv plads til to studenterrepræsentanter for at signalere over for ansøger, at undervisning tillægges tyngde. Ud over at ansøger skal fremvise en undervisningsportfolio, kan en forelæsning eller anden undervisningssituation indgå som en del af den samlede bedømmelse.

Birgit Bangskjær: ”Der er kommet mere fokus på undervisningskompetencer, men dog ikke som følge af vores forslag. Nogle steder er det mere end andre. Ser du eksempelvis på CBS, så har de mere fokus på undervisning end de våde områder på andre universiteter.”

2. Adjunktret som normal start på en videnskabelig karriere

Det nye normale er, at man ansættes på

eksterne midler i et postdoc, og de dygtigste blandt postdoc'erne får tilbudt et pædagogikum, så de kan kvalificere sig til et lektorat. Denne praksis fastholder en forskerkultur på universiteterne, fordi forskningsmeritterne er bestemmende for en fastansættelse. Der skal derfor prioriteres flere basismidler, og som modydelse skal universiteterne forpligtige sig til at forøge andelen af adjunkter.

Birgit Bangskjær: ”Det er ikke blevet bedre. Tværtimod.”

3. Balance mellem basismidler og eksterne forskningsmidler

Kvalitetsudvalget problematiserer, at ubalancen mellem eksterne forskningsmidler og basismidler flytter forskernes fokus hen på hjemtagning af forskningsmidler og væk fra undervisnings- og uddannelsesopgaven. Derfor bør finansloven afsætte flere basismidler for at skabe en bedre balance mellem basismidler og eksterne forskningsmidler.

Birgit Bangskjær: ”Igen: det er gået den forkerte vej.”

4. Undervisningsret og -forpligtelse

Universiteterne skal – som Kvalitetsudvalget anbefalede – udarbejde en politik for undervisningsforpligtelser, frikøb til forskning og at forskere, der er ansat på eksterne offentlige bevillinger også skal bidrage til undervisningen. Der

skal også tilstræbes, at forskere på private forskningsmidler bidrager til uddannelses- og undervisningsaktiviteter.

Birgit Bangskjær: ”Det er mit indtryk, at der i dag er mere fokus på, at man som forsker ikke skal kunne frikøbe sig fra undervisningen.”

5. Minimum af basismidler til sikring af forskningsbaseringen

Det enkelte universitet skal – som Kvalitetsudvalget anbefalede – tildeles et minimum af basismidler pr. STÅ til sikring af uddannelsernes forskningsbasering.

Birgit Bangskjær: ”Vi støttede Kvalitetsudvalgets analyse af, at CBS var under niveau i forhold til basismidler. Den kritik har man lyttet til og til dels fundet ekstra finanslovsmidler til CBS.”

6. Prestigefyldt underviserakademi

Der kan med fordel hentes inspiration fra Teachers Academy ved Helsinki Universitet, der har til formål at fremme undervisningens kvalitet ved gennem medlemskab, at fremhæve, belønne og støtte fremragende akademiske undervisere.

Birgit Bangskjær: ”Ideen var at lave et tiltag a la Videnskaberne Akademi, bare omkring undervisning. Men det har der, så vidt jeg ved, ikke været taget nogen initiativer til.”

Uni-pædagog: Giv studielederne mere magt!

UBALANCE. Studieledelsen er generelt for dårlig og underprioriteret, mener pædagogik-ekspert Thomas Harboe: Ligestil studieleder og institutleder

Der har lydt mange skeptiske røster omkring Udvalget for Bedre universitetsuddannelser og det kommissorium, de arbejder ud fra. Men **centerleder Thomas Harboe** fra Pædagogisk Center på KU-Samf' ser et punkt, hvor han håber, udvalget vil rode op i underskoven.

Et punkt i kommissoriet hedder, at udvalget skal se på *"muligheder for at styrke ledelsesinformation og ledelsesansvaret for uddannelseskvalitet og god tilrettelæggelse af uddannelserne."*

Og det mener Thomas Harboe er højrelevant at gøre noget ved. For som det er i dag, er det simpelthen for dårlig studieledelse rundt omkring.

"I dag er uddannelsesledelsen af alt for svingende kvalitet. Vi har alle typer studieledere – lige fra dem, der brænder for det, til dem, der ser det som en sur pligt, og til dem, der simpelthen ikke er kompetente til det," siger han.

Kolliderer med Uni-lovens enstreget ledelse

Kvalitetsudvalget (2015) foreslog faktisk, at beføjelser, der vedrører den enkelte uddannelse, bør ligge entydigt hos én person, som er tæt på uddannelsen og den daglige undervisning, fx når det gælder om prioritering af de samlede ressourcer til uddannelsen, valg af undervisere mv. Også udvikling af uddannelsens pædagogiske form, faglige indhold og undervisernes pædagogiske kompetencer bør være et anliggende for denne person, som derfor også bør have en reel indflydelse på ansættelser, aflønning mv., selv om det ikke er vedkommendes direkte ansvar.

Men udvalgets forslag blev ikke realitets-debatteret, for det kolliderer med Uni-Lovens enstregete ledelsesstruktur, hvor to ledere ikke kan ligestilles i kompetencer.

Men i den nuværende struktur er - efter centerleder Harboes vurdering - svækket af at være en sekundær ledelsesfunktion, der uddelegeres til en medarbejder, der ikke nødvendigvis vælges ud fra vedkommendes uddannelsesfaglige kompetencer. Og samtidig sidder institutlederen tilbage med det personalemæssige og økonomiske ledelsesansvar for uddannelsen, uden at have særlig meget fokus på den del.

Institutlederne fokuserer på forskning...

"Man kan jo se i dag, at institutlederne ikke har fokus på uddannelserne. De skubber det over på studielederne, der så enten ikke kan, ikke vil, eller ikke har kompetencerne. Vi har institutledere, der bare ikke ved, hvad der foregår på uddannelserne, og så vægter forskning højere. Det er klart, at når den, der sidder på kassen og personalemagten er mere fokuseret på forskning, så kan vi ikke skabe ordentlig uddannelseskvalitet."

Harboe refererer til, at Kvalitetsudvalget i 2015 pegede på problemstillingen og foreslog, at studieledelsen får det fulde ledelsesmæssige ansvar – også økonomisk – for uddannelsen.

"Jeg synes som minimum, de skulle professionaliseres," siger han med henvisning til, at uddannelsesledelse bør være en disciplin og karrierevej, man kvalificerer sig til gennem uddannelseskompetencer og ikke bare forskningsfaglige meritter.

Der mangler data

I førnævnte kommissorium tales der om at "styrke ledelsesinformation". Det kan lyde som en yderligere bureaukratisering, men det er ifølge Thomas Harboe ikke. Han mener tværtimod, der er utrolig vigtigt, hvis uddannelsesledelsen skal forbedres.

"Ledelsesinformation er noget, vi arbejder meget med. Da Ralf kom til som rektor, vidste han ikke, hvor mange studier, der var, eller hvor mange ansatte. Der manglede helt basale tal. Det handler om, hvordan vi monitorerer processerne. Hvad skyldes frafaldet – er det dårlige fag eller noget andet? Vi har brug for tal og information om, hvad der virker eller ikke virker."

Det handler om at systematisere og professionalisere arbejdet med uddannelserne.

"Pædagogiske ledelse har i al for lang tid foregået på anekdotisk niveau – som korridor-snak. Lederen hører fra en tredje person at et fag ikke fungerer så godt. I stedet for at man sætter sig ned, benchmarker og tolker evalueringer."

Før MU-samtale

Det er MUS-sæson i efteråret. Her er nogle råd

"Det er jo sådan ved MU-samtaler, at man må spille spillet. Det er særlig aktuelt, hvis man har et problematisk forhold til lederen. Så gælder det om at forberede sig godt, så samtalen kan gennemføres efter reglerne, og man ikke selv kommer i en defensiv position", siger konsulent Christina Vandborg fra DMs medlemsrådgivning.

"Vores bedste råd før samtalen er derfor, at det er en strategisk samtale. Man skal derfor sørge for at forberede sig godt. Udfyld de forberedelseskemaer, som følger med. Notér ned, hvad du vil have frem. Så har man lavet sin egen ramme eller 'køreplan':

Hvad vil du sige om din egen arbejds-situation, og hvad ser du af udviklingsperspektiver? Hvad fungerer og hvad fungerer knap så godt? Kan du forestille dig noget, som du måske kan få ledes opbakning til af forandringer? Hvordan vil du formulere dig, hvis lederen spørger, hvad du synes om denne som leder?"

Medarbejderudviklingssamtale

Arbejdspladser har en standardiseret procedure for den årlige chef-medarbejder

5 basistips til en god MU-samtale

1. Forberedelse - det er vigtigt med en god forberedelse og en klar ramme for samtalen.
2. Tilbageblik – få talt det forgangne år godt igennem og også en evt. opfølgning på sidste års MUS
3. Det kommende år – få talt nuværende og fremtidige arbejdsopgaver godt igennem
4. Kompetenceudvikling – Hvad skal læres for at kunne udfylde de nuværende og fremtidige arbejdsopgaver. Lav en aftale/plan for det næste års udvikling.
5. Opfølgning – sørg for at der bliver fulgt op på den aftale du og din leder aftaler. Hold fx en minimum – opfølgning.

en: Forberedelse, forberedelse, forberedelse

til, hvad du skal være særlig obs på

–samtale. Den fungerer som en blanding af evaluering af det forgangne år og en plan for det kommende. For at få mest muligt ud af din MUS er det vigtigt at kende rammen for samtalen og forberede sig til den.

Det kan også være produktivt at tage afsæt i om der er sket store forandringer, eller i at tænke tilbage på, om aftaler fra sidste års MUS faktisk blev realiseret og har haft effekt.

Man får ofte et skema ved indkaldelsen. Skemaet skal den menige medarbejder bruge til at forberede sig, og det kan give en ide om, hvad lederen har forberedt sig på og prioriterer. Skal man til MUS med den daglige chef i hverdagen, er det en god ide at forberede sig på afdelingens mål. Hvis man konfronteres med en HR-lignende chef, som er mere på afstand, kan man også forberede sig på at blive konfronteret med institutionens mere overordnede mål.

Standardpligt og tidrøver?

Nogle opfatter MU-samtalerne som en sur standardpligt og tidrøver, og det kan det da også være:

”Nogle kan opleve, at samtalen er blevet så standardiseret i rigide skemaer, at det ikke giver mening og samtalen kører i pligt og tomgang. Chefen kan være lidt fraværende, så samtalen kører lidt i tomgang”, siger Vandborg.

”På den ene side kan det jo være et godt tegn, fordi det er udtryk for, at det går jo rimelig fint, så hvorfor de store forandringer. Men på den anden side er det jo uheldigt, hvis man faktisk gerne vil af med noget. Så må man jo selv få samtalen ind på et produktivt og fremadrettet spor. Og jo mere konkret, man er, jo bedre. Og det er her, at god forberedelse er vigtig”.

”Generelt er der ikke de store problemer ved MU-samtaler. Men der er medlemmer, som beder om rådgivning, fordi de er usikre på, hvad chefen må gøre og hvad de skal sige. Og der er ikke strikte regler for, hvad man må og ikke må tale om ved en MU-samtale. Samtalen må dog ikke have karakter af tjenstlig samtale, hvor man bagefter står tilbage som om man har fået alvorlig kritik eller en påtale. Der må heller ikke tales alt for konkret

Foto: Colourbox

om konkrete arbejdsopgaver, derimod skal der helst tales generelt om opgaveporteføljer og udviklingsperspektiver”, siger hun.

MU-samtalen med magtrelationer

”Langt de fleste MU-samtaler går glidende og uproblematisk. Men i DMs medlemsrådgivning får vi med mellemrum et medlem, som oplever, at det er gået skævt. Og det kan handle om, at en leder kommer uforberedt og hvor samtalen pludselig udvikler sig i en uheldig eller uproduktiv retning, hvor lederen giver en opsang”.

Som ansat er det vigtigt at undgå en konfliktoptrapning: ”Som menig må anerkende, at man i udgangspunktet er i en defensiv rolle, hvor man ikke får noget ud af at udfordre ledelsesmagten. Der er et underordningsforhold, hvor lederen har instruktionsbeføjelse. Og derfor skal man glide af, hvis lederen udfordrer på en negativ måde, så man kommer ud af samtalen uden konfrontationer – hvilket ret beset er lederens opgave, fordi denne har en særlig forpligtelse til at forberede den gode MU...”

MU-samtaler må ikke have karakter af tjenstlige samtaler eller påtaler, men som ansat skal man sørge for at værge sig mod at den kan bidrage til konfliktoptrapning med dårlig udgang:

”Man kan jo ikke fyres for at sige sin meget kritiske mening om arbejdsformer og chef ved en MU-samtale. Men en dårlig MU-samtale kan jo komme til at indgå i en proces, hvor nogle fyres med henvisning til ’samarbejdsproblemer’. Men heldigvis er disse sager sjældne, målt på hvad der når frem som problemsager hos DMs medlemsrådgivning”.

Husk efteruddannelse

MU-samtalen kan måske være årets mulighed for at få planlagt en opkvalificering:

”Forbered derfor forslag til, hvordan man kan opkvalificeres? Hvis du ved, at lederen ikke vil sende dig på dyrt kursus, hvordan kan du så foreslå en opkvalificeringsproces internt i organisationen?”, siger DM-konsulenten.

”For den ansatte er det vigtigt, at man bevarer eller forbedrer sin ’markedsværdi’ internt og eksternt, så man lever op til kravene på det aktuelle arbejdsmarked. Det er arbejdspladsen jo også interesseret i. Man skal overveje sine udspil her, for mens kursus-deltagelse måske tidligere var relativt åbent, så man kunne komme på kurser med ’personlig udvikling’, så har mange virksomheder i dag en mere snæver politik, hvor op- eller om-kvalificering skal give værdi for både dem og dig”.

KONSENSUS: 97 pct. klimaforskere enige

– resten er fiflet videnskab. Men det er et dilemma for mediernes alsidighedsregler, for hvordan vægtes og omtales de resterende tre pct?

Flere studier har i de senere år konstateret, at der er konsensus blandt 95-97 pct. af verdens klimaforskere om, at klimaforandringer er menneskeskabt: Det var den store debat omkring klimatopmødet i København, hvor det hed sig, at 95 pct. af forskerne var enige. Siden er der offentliggjort forskellige studier, der peger på det samme, fx et survey over 11.944 artikler i perioden 1991-2011, som omhandlede 'global climate change' eller 'global warming', hvor 97,1% var enige om, at menneskelig påvirkning er årsag til den globale opvarmning (Cook 2013).

Oveni peger andre studier på, at enigheden stiger, jo større klima-faglige kompetencer forskerne har inden for klimaforskning: Graden af enighed stiger i takt med ekspertisen (Cook 2016, **SE ABSTRACT I BOX**). Så nogle mener ligefrem, at enigheden blandt fageksperter er 99% (Nuccitelli 2017).

Fejl i skeptiker-papers

Nu viser et supplerende studie af de tre procent klimabenægtende forskningsartikler tilmed, at de er udtryk for dårlig,

fiflet videnskab, behæftet med fejl og ofte en afspejling af forfatterens (politiske) ideologi. Det konstaterer den amerikanske klimaforsker **Katharine Hayhoe** forskerhold, som har gennemgået 38 skeptiske artikler fra det seneste årti og undersøgt, om man kan kopiere og gendanne resultaterne, men der blev fundet "biased og fejlbehæftede resultater":

"Alle disse analyser havde fejl – i deres antagelser, metode eller analyse. Og de ville såmænd være tæt på konsensus med de 97%, hvis deres fejl blev korrigeret," forklarer Hayhoe, som er atmosfæreforsker ved Texas Tech University.

Der blev afsløret tre typer fejlkilder: "Cherry-picking", hvor man udvalgte hensigtsmæssige data. "Kurve-tilpasning", hvor man tilrettede kurver, så de stemte med antagelsen. Eller simpel ignorering af fysiske fakta i utilstrækkelige modeller, hvis "fakta" er resultater af et udvalgt eksperimentalt set-up.

Mere politik end videnskab

Forskerholdet konstaterer, at meget af 3%-forskningen er mere politik end

videnskab, fordi forskerne bag på forhånd har besluttet deres resultat. Der regnes baglæns, så forsknings-resultater passer til deres politiske ideologi: "Og når de så bliver konfronteret med, at deres 'forskning' ikke holder, er det meget nemmere for dem at påstå, at deres videnskab bliver 'undertrykt' (af 'medier, politisk korrekthed' e.a.)."

At de tre pct. benægter-artikler ikke holder til en nærmere prøvelse, sætter ikke bare fokus på "alternative data", på videnskabens troværdighed, men også på problemer med falske balancer i medierne. I medierne hersker en konvention om, at offentligheden skal have debat mellem modsatrettede synspunkter, "modparten skal høres", og der skal være 50/50-repræsentation af parterne i tv-indslag osv. Det medfører, at folk tror, at begge synspunkter er lige gode, og de får dermed en fordrejet fremstilling af fakta, når der blandt forskere er 97/3-enighed om, at klimaforandringer er klimaskabt (Guardian 9. maj).

GUARDIAN-vignet: 'The 97 percent

Konsensus'en blandt klimaforskere giver et dilemma blandt klimaforskere og i medierne, for hvordan vægtes, vinkles og prioriteres stoffet.

Det engelske dagblad GUARDIAN indførte en vignet "Climate consensus – the 97 %", som en slags varedeklaration på deres klimadækning. De har flere fagjournalister på stoffet og nogle klumnister, og noget af den mest saglige klimadækning i alverdens dagspresse.

Og vignetten er således også et signal om, at GUARDIAN er meget bevidst om, hvordan klimaspørgsmålet – herunder dilemmaet med at give plads til de 3 pct. skeptikere – skal vinkles og prioriteres. Men da FORSKERforum spurgte GUARDIANs miljø-redaktør Damian Carrington, om man har en særlig redaktionel politik på at vinkle historier ud fra 97 % konsensus'en, lød svaret:

"GUARDIAN har ingen særlig redaktionel politik. Vi rapporterer alle nye oplysninger og fakta efter faglig fortjeneste – og der er i realiteten ingen ny information, som støtter klima-skepticisme..."

Miljøforskning i konfliktzone

Miljø-forskere er i ekstra klemme mellem faglighed og politik

Nogle forskningsområder er mere kontroversielle end andre, fx økonomiske spørgsmål eller indvandring. Her kan forskere komme ud i dilemmaer om, hvordan de skal vinkle deres forskning, fordi den forudsigeligt vil støde mod magtfulde interesser eller politiske ideologier. Men den største kampplads mellem forskningsdata og -fakta foregår utvivlsomt i disse år på miljøområdet, fordi det er et stort samfundspolitisk spørgsmål.

Overordnet er der striden om den globale opvarmning: Er den menneskeskabt og kan mennesket dermed også gøre noget imod den? I det spørgsmål er 97 pct. af miljøforskere enige, men alligevel har miljøskeptikerne offentlige stemmer.

På det nationale plan har nogle af de senere års politiske konflikter handlet om miljøet, med ministre som Eva Kjer Hansen og Esben Lunde i fokus: Landbrugspakken, Gyllegate, hav-fiskedamme, ophævning af byggefredningszoner, Amager Fælled-fredning...

I nogle af disse sager kommer forskere under krydspres mellem faglighed og politisk-økonomiske interesser. Og AU's 'sektorforskere' med myndighedsudredning er det bedste eksempel på forskere i ufrivillig klemme.

Hvor meget politik, der i deres fagområde, viser sig måske bedst ved, at miljøminister Esben Lunde har varslet udlicitering af miljø-data, så AU-DCE risikerer at miste opgaven...

Atlantic 2-Day Graphical Tropical Weather Outlook

Archived Outlooks

GIS Shapefiles

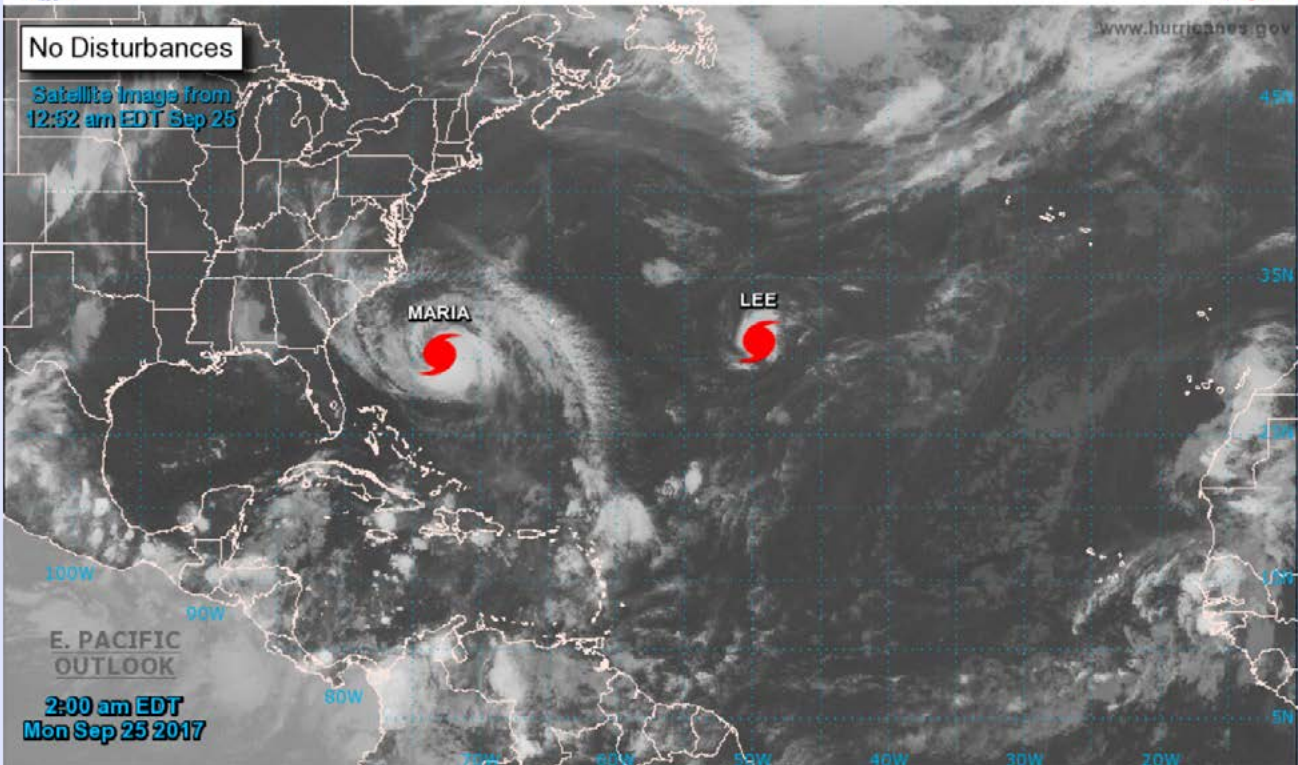
Eastern North Pacific

Atlantic

Disturbances: None

Two-Day Graphical Tropical Weather Outlook

National Hurricane Center Miami, Florida

USA: Årsagen til vilde hurricanes?

Nej, klimaforandringer udløste ikke de store hurricanes Harvey eller Irma. Men der er konsensus blandt klimaforskere om, at effekterne af klimaforandringerne - forhøjet vandstand og varmere havvand - forstørrelse effekten af orkaner og gør storme langt mere destruktive end tidligere.

Sådan opsummerede CNN den amerikanske debat om orkaner og oversvømmelser i USA. Orkanerne udløste fornyet debat om, hvorvidt klimaforandringerne er menneskeskabt, og om, hvorvidt det nytter med

politiske miljømæssige indgreb, fx mod USA's høje energiforbrug (og CO₂-udledning). Klimabenægtere i præsident Trumps bagland mente nej, og hans nyudnævnte miljøchef Scott Pruitt udtalte, at det var "ufølsomt" at rejse debatten om global opvarmning, mens orkanerne hærgede og skabte menneskelige lidelser i Florida og Texas.

Direktøren for klimacentret i Texas, Katharine Hayhoe mener heller ikke, at man skal pålægge borgerne i Florida og Texas, at de selv er skyld i katastrofen, fordi de har noget af USA højeste

energiforbrug: "Derimod skal lejligheden bruges til at påpege, at den mest farlige verserende myte er, at klimaet ikke ændrer sig, eller at mennesket ikke er skyld i det. Den farligste myte er derimod forestillingen om, at klimaforandringer ikke vedrører mig: Det er altså det rette tidspunkt at debattere, hvordan klimaforandringerne forstærker disse natur-katastrofer. Det får sagen i rette fokus".

(KILDE: Yes, climate change... (CNN 19. sept.))

Se næste side.

Forvreden fremstilling af

DE 97 PROCENT. Klimaforsker undrer sig over Kristeligt Dagblads prioritering og selektion af kilder i forsidehistorie om orkaner

Kristeligt Dagblad foregiver, at man stiller uenige videnskabsfolk med lige gyldige vurderinger over for hinanden.

Katherine Richardson

”Det er eksempel på en helt forvreden forsidehistorie, når Kristeligt Dagblad konkluderer, at ’forskere er uenige’, ved at sætte vurderinger fra en rumforsker, der er kendt klimaskeptiker, over for en meteorolog, som er ekspert i klima”, siger professor og klimaforsker Katherine Richardson

Richardson kommenterer Kristeligt Dagblads forside-artikel **”Forskere uenige: Er orkanerne vores egen skyld?”** (12. sept.). Journalisten spurgte efter orkanerne Harvey og Irmas hærgen i USA: **”Er disse dages voldsomme orkaners hærgen relateret til de generelle klimaforandringer – og er de vores egen skyld?”**

Richardson siger om forsideartiklens set-up: ”Det er meget uansvarligt at tage en sample på to, hvoraf den ene er kendt som klimaskeptiker, og så konkludere en splittelse! Det er ikke seriøs information af læserne, men derimod farligt for den offentlige forståelse af klimaspørgsmål, når folk ikke gøres kloge på, om klimaforandringer forøger orkaners intensitet”.

Kristeligt Dagblad: To forskellige vurderinger

Kristeligt Dagblad forelagde orkan-spørgsmålet for flere forskere. På den ene side sagde KU-professor og klimaforsker Eigil Kaas, at orkaners effekt er blevet værre på grund af klimaforandringer. Og på den anden side fremfører DTU-seniorforsker Jens Olaf Pepke Pedersen, at der ikke er data på, at der er kommet flere orkaner, og at der er heller ikke er indikationer på, at de vokser i styrke. Han kalder det ”helt urimeligt” at se en sammenhæng mellem opvarmning og orkaner.

Og så henviser han til, at alle de eksperter i orkaner, han kender, i øvrigt er helt enige med ham: ”Der er opstået en markant tendens til automatisk at gøre klimaforandringerne til synderen, så snart vejret arter sig lidt usædvanligt.”

Kristeligt Dagblad henviser så også til den kontroversielle politolog og klimadebattør Bjørn Lomborg som støtte for Pepkes synspunkt. Lomborg har på Facebook

opfordret til, at der søges mod økonomisk bæredygtige løsninger som bedre infrastruktur, bedre afløb og dæmninger og mere sikre huse langs kyster.

FNs klimapanel: 95 pct.s sikkerhed

Katherine Richardson mener, at Kristeligt Dagblad i den konkrete forside-artikel forsømt den research, der kunne have givet en mere retvisende vinkling og en anden selektion af forskere/eksperter til forsidehistorien:

”Kristeligt Dagblad foregiver, at man stiller uenige videnskabsfolk med lige gyldige vurderinger over for hinanden”.

Hun mener, at forskerverdenens vurderinger er vigtige for samfundets forståelse af klimaspørgsmål og for samfundets prioriteringer i klimaspørgsmål. Derfor er det en meget vigtig markering, når 95-97 pct. af alle klimaforskere er enige i, at klimaforandringer er menneskeskabte.

Men Kristeligt Dagblads forsideartikel giver ikke serviceoplysningen om de 97 pct.s konsensus blandt klimaforskerne.

Selv var Richardson, som er hav- og klima-forsker, formand for en videnskabelig komite ved klimakonferencen 2009 i København Den meget omtalte rapport fra 2007 varslede en fordobling af CO₂-indholdet i atmosfæren

Fake-news er altså ikke noget nyt for klimaforskere! Jeg kunne da skrive et læserbrev hver gang jeg så forvreden klimajournalistik, men det er altså en prioritering af min tid – så jeg klarer den ofte med et link pr. twitter!

Katherine Richardson

i 2050, hvilket kan medføre temperaturstigninger på mellem 2 og 4,5 grader, samt drastisk forhøjet vandstand. Og FNs store klimapanel vurderede, at der er mere end 95 pct.s sikkerhed for, at menneskenes aktiviteter påvirker klima og bærer en stor del af skylden for de klimaforandringer vi har set siden midten af det 20. århundrede:

”Rapporteringerne er jo ikke udarbejdet af tilfældige forskere, men af eksperter, som er udpeget fra de enkelte lande. Og over 95 pct. sikkerhed er faktisk en høj sandsynlighed ...”

Richardson: Kristeligt Dagblad skævvrider

Richardson: ”Om sammenhængen mellem orkaner og menneskeskabt global opvarmning vurderer jeg, at de enkelte storme ikke skyldes klimaforandringer. Men idet orkaners intensitet og vandindhold er en funktion af vandets temperatur, er det logik for dværghøns, at de varmere temperaturer vil have en indflydelse på stormenes intensitet og mængden af nedbør”.

Artiklen spurgte til orkaners sammenhæng med de globale klimaforandringer, men klimainteresserede ved, at der indlæret i den problematik ligger spørgsmålet om, hvorvidt klimaforandringerne er menneskeskabt – hvilket 97 pct. af klimaforskerne er enige i – og dermed også, om der kan/skal gøres noget ved det problem. Det var også centralt i orkan-debatten i USA. Her påstår klimaskeptikere, at orkaner ikke er et produkt eller er forværret af menneskeskabt global opvarmning. Omvendt mener forskere og miljøfaglige journalister, at det er helt forvredent at tillægge skeptikernes bagatellisering nogen værdi, fordi deres synspunkt er ikke fagligt funderet.

Richardson mener, at Kristeligt Dagblad i den konkrete forside-artikel forsømt den research, der kunne have givet en mere retvisende vinkling og en anden selektion af forskere/eksperter til forsidehistorien.

klimaproblem

– et eksempel på problematisk håndtering af forskningsviden

Richardson:

Pepke har snæver fag-ekspertise

”Det er da heldigvis også sådan, at der mange steder i medierne er stor respekt for forskeres vurdering af klimaspørgsmålet efter klimatopmødet”, siger hun.

”Men Kristeligt Dagblads forsidesideartikel er et eksempel på, at der fortsat er helt misforståede fremstillingsformer”, mener hun. ”Pepke er fysiker og har en snæver fagekspertise i Solen. Men klimavurderinger er et ekstremt komplekst område, hvor man skal se på hele systemet: Drivhusgasser, Solen, skylag, islag, havstrømme, havplanter osv. Og man kan ikke bare isolere et element og generalisere ud fra det”.

”Forsidesideartiklen er formentlig udtryk for, at medier i dag ikke har fagfolk til at dække stoffet, men generalister, som ikke har fagviden og derfor bare præsenterer forskellige synspunkter, og så kan læserne jo selv dømmе. Men det er også udtryk for en mangel på respekt for fagviden, når man stiller en professor, hvis fagområde er meteorologi (studiet af vejr og klima), op overfor en atomfysiker med ekspertise i Solen og konkluderer, at forsknings-samfund er uenige om, hvorvidt klimaforandringer påvirker orkanernes styrke eller ej.

”Ligesom en læge ikke bare er en læge, for hvis du har hjerteproblemer, er der jo forskel på en kardiolog og en psykiater. Jeg vil ikke give Pepke mundkurv på, men hans ekspertise ligger ikke i vejrfænomener som orkaner”, siger Richardson.

KD's redaktionschef: 'Ikke total enighed blandt forskere

På Kristeligt Dagblad (KD) afviser redaktionschef **Jeppe Duvå** (pr. e-mail) kritikken af, at kilderne er forvredne:

”Kritikken af artiklen skyder ved siden af. Artiklen handlede ikke om, hvorvidt klimaforandringer er menneskeskabte eller ej. Den handlede om, hvorvidt der er sikkerhed for, at de orkaner, vi hører meget om, skyldes klimaforandringer”.

“

Hvorvidt orkanerne direkte skyldes klimaforandringer, er der ikke total enighed om.

Jeppe Duvå

Redaktionschefen vil ikke tage stilling til forsidesideartiklens udvalg af kilder i forhold til 97-3-problematikken.

”Artiklen problematiserer ikke menneskeskabte klimaforandringer. Den afspejler derimod en debat, der i de dage, da vi bragte artiklen, optrådte overalt i mediebildet herhjemme og i udlandet, om hvorvidt orkanerne direkte skyldes klimaforandringer. På det punkt er der ikke total enighed”.

KD's redaktionschef: 'Polemik

Redaktionschefen vil ikke anerkende,

at Pepke hører til klimaskeptikerne, og at det burde være indgået i Kristeligt Dagblads prioritering af kilder:

”Pepke bidrog med modelberegninger over fremtidens klima til den seneste rapport fra FN's klimapanel. Og hans vidensområder på DTU's hjemmeside præsenteres med blandt andet ordet 'klima'. Af samme hjemmeside fremgår desuden, at han er forfatter til flere videnskabelige artikler om klima”. At kalde Pepke 'klimaskeptiker' er polemik, som jeg ikke kan gå ind på.”

Hvorfor bragte forsidesideartiklen ikke den serviceoplysning, at 97 pct. af klimaforskere er enige om, at den globale opvarmning er menneskeskabt?

”Igen: Der er tale om en forfæjlet kritik af artiklen. Den handler ikke om, hvorvidt klimaforandringer er menneskeskabte eller ej. Den handler om, hvorvidt der blandt forskere er sikkerhed for, at de orkaner, vi hører meget om, skyldes global opvarmning”.

FORSKERforum spurgte også redaktionschefen, om Kristeligt Dagblad har en redaktionel politik, hvad angår journalistisk prioritering i 97-3-problematikken. Det svarer han ikke på.

HVIDBOG: Hvad er

- og hvorfor er den vigtig

”Jeg har spurgt universitets-rectorerne, om de har dokumenter, der forklarer, hvad ’forskningsfrihed’ er, og beskriver en strategi for, hvordan man vil opfylde universitetslovens krav om at værne om forskningsfrihed. Det er der ingen, der har”.

Heine Andersen har lavet en status – en hvidbog – på forskningsfrihedens vilkår i Danmark. Den udspringer af en undren over, at der er stor afstand mellem

HVIDBOG

Sociologiprofessor em. Heine Andersens bog er en slags hvidbog – en dybdegående udredning – om ”forskningsfrihedens status” i Danmark. Han fastslår, at det er en bærende værdi i et demokratisk samfund på linje med ytrings- og meningsfrihed, pressefrihed, kunstnerisk frihed, domstolens frihed og lign. Hvidbogen udreder den historiske baggrund, ser på (internationale) konventioner og definitioner og fortæller om dens status i dansk lovgivning. Og så fremlægger den konkrete, kontroversielle sager, hvor forskningsfriheden/ytringsfriheden har været undertrykt eller truet.

En af hvidbogens centrale konklusioner er, at uni-ledelsernes forpligtelser ifølge Uni-loven er ”at værne om forskningsfriheden”, men det sker ikke i praksis. De danske uni-ledelser har ikke gjort sig forestillinger om, hvilken rolle og vægt ”forskningsfrihed” skal have. Man har ingen formulerede strategier til ”at værne”, så ledere forvalter pragmatisk, uden at ”forskningsfrihed” opfattes som en grundværdi, og det er mundet ud i åben konflikt.

Som da det fx blev afsløret, at standardkontrakter i ’sektorforskningen’ i årevis havde ulovlige tavsheds klausuler. Eller når enkeltforskere vælger at stå mere eller mindre åbent frem med historier om, at deres forskningsfrihed er krænket, og de eksempler gennemgår hvidbogen.

politikeres og uni-ledersers festtaler om ”forskningsfrihedens” betydning for det frie akademiske liv på den ene side og på den anden side en praksis, hvor parterne ikke tager forskningsfriheden alvorligt.

Og det burde politikere, embedsmænd og ledelser, mener Heine Andersen, for forskningsfrihed og ”akademisk frihed” burde regnes for en forudsætning for fri og oplyst debat. Den er en bærende værdi for et demokratisk samfund, som må rangeres på linje med ytrings- og meningsfrihed, pressefrihed, kunstnerisk frihed, lægers kliniske frihed, domstolens uafhængighed og immunitet til medlemmer af Folketinget.

Hvor er den individuelle forskningsfrihed?

Men sådan er det ikke i praksis. Ifølge Uni-loven har universitet forskningsfrihed, men forskernes individuelle forskningsfrihed er ikke nævnt eksplicit i loven. Den nuværende formulering lægger således op til, at en institutleder ikke behøver at respektere forskningsfrihedens basis, nemlig forskerens frihed i emnevalg og publicering, kun frihed i metodevalg, lyder det i hvidbogen. Institutlederen har meget vidtgående beføjelser til at bestemme forskernes forskningsopgaver (s.137-138).

Så der er ikke den store interesse om den sag. Myndigheder, administratorer og uni-ledelser ved derfor heller ikke, hvad forskningsfrihed er, konkluderer Heine Andersen, som forgæves har spurgt uni-ledelserne, som tilsyneladende heller ikke er interesseret i at få det indkredset, herunder hvilke grænser det sætter for ledernes ledelsesret.

Og den manglende klargøring har meget uheldige konsekvenser i praksis, mener Heine Andersen, for uklarhederne betyder uklarheder i uni-forskernes rettigheder og pligter. Forholdet mellem forskningsfrihed og ledelsesret er en gråzone, hvilket betyder, at ledelsesretten overtrumfer forskningsfriheden.

Lavstatus hos myndigheder og ledelser

Hans undersøgelser bag hvidbogen viser, at forskningsfrihed rangerer lavt i

bevidsthed og værdisæt. Der findes fx ikke en officiel udredning eller betænkning, der definerer, hvad forskningsfrihed er, og forklarer betydningen.

Det betyder, at der ikke er skabt klarhed over dilemmaet mellem ledelsesretten (instruktionsbeføjelser) og forskningsfriheden i Universitetsloven 1993/2003, hvilket i praksis betyder, at ledelsen formelt fik frie hænder til at bestemme forskningsmemorier, teorier, publiceringsmåder mv., og kun metodevalg er overladt til forskerne selv.

”Den gældende universitetslov giver ledelsen stor magt og dermed også et stort ansvar, når det gælder at værne om forskningsfriheden for universitetet og den enkelte forsker”, siger hvidbogen (238).

Men hvidbogen konkluderer, at ledelserne ikke er sig dette ansvar bevidst eller ikke i stand til at løfte opgaven: *”Ledelser har ingen steder et synligt beredskab i form af skriftlig forklaring af, hvad man skal forstå ved forskningsfrihed, og hvilken strategi man vil følge for at realisere universitetslovens bestemmelser”.*

Hvem der ansættes – og hvor – er uni’ernes vigtigste kvalitetsredskab, og kontrollen med dette er et af ledelsernes vigtigste styringsredskaber, men her indgår ’forskningsfrihed’ heller ikke som et klart parameter. Tværtimod er der sket en betydelig svækkelse af den kollegiale forskningsfrihed, fordi ansættelser er blevet mere uigennemskuelige (bedømmelser er hemmelige m.m.).

’Forskningsfrihed’ har fx ingen plads i de udviklingskontrakter med ministerierne, som er uni’ernes overordnede og strategiske styringsinstrument.

Hvorfor forskningsfrihed?

Offentlige debatter, hvor politikere diskuterer uni’ers og forskeres frihedsgrader, sander ofte til i en mistro til, om frihedsgraderne misbruges, så forskningsfrihed bliver lig med forskernes privilegerede ret til at lave, hvad de vil, og dandere den. Den slags mistænkeliggørelse prøver hvidbogen at modargumentere ved at begrunde, hvorfor forskningsfrihed for uni-forskere er vigtig for samfundet.

Overordnet handler det om, at

forskningsfrihed?

Ledelser har ingen steder et synligt beredskab i form af skriftlig forklaring af, hvad man skal forstå ved forskningsfrihed, og hvilken strategi man vil følge for at realisere universitetslovens bestemmelser

Heine Andersen

forskningsfriheden skal bidrage til at skabe oplysning og viden i samfundets/almenvællets tjeneste, og hertil kræves der særlige forudsætninger: *”...den positive frihed til at forske er funktionelt nødvendig for at frembringe ny viden som et kollektivt gode, og det gælder både med hensyn til nytte og velfærd, og af hensyn til frihed og oplyst demokrati”* (109).

Det er et overspring og et sidespor at begrunde forskningsfrihedens vigtighed som historisk (fx med henvisning til Humboldt eller Weber). Hvidbogen forsøger derimod at begrunde forskningsfrihed som en basal værdi for et moderne samfund. Grundlæggende anerkendes, at der balanceres mellem erkendelsesinteresse (”som indre værdi”, grundforskning) og nytte (forstået som ”samfundsmæssigt afkast”), og det samme gør organisering og ressourceallokering, der foretages som en afvejning i samfundets/almenhedens interesse.

Moderne videnskab udgør i den sammenhæng et rum, der rendyrker moderne værdier om rationalitet og samtale, frigørelse fra magtinteresser, ideologier og myter, og den slags uafhængighed, fritænkning og kritisk rationalitet er en forudsætning for det pluralistiske demokrati.

Forskeres særlige professions-frihed

Og her må offentligheden anerkende, at uni-forskning ikke er en almindelig profession på linje med alle andre. Det er en afgrænset profession med en særlig rolle, særligt ansvar og privilegier. Forskningsfrihed skal give dem frihed i deres embede, fx til selvdisponering:

”Det er en ret, som kun gælder for en bestemt profession. Alle borgere har

principielt ret til at forske frit, men det er kun forskere, der har ret (og pligt) til det i deres embede”.

Hvidbogen fastslår, at når forskningsfriheden skal balanceres i praksis, så balanceres der mellem erkendelsesinteresse og nytte, og denne balancering er også indlejret i en dansk uni-lærers ansættelsesforhold, nemlig som dilemmaet mellem forskningsfrihed og ledelsesretten (med instruktionsbeføjelse).

I private firmaer og i offentlige arbejdspladser kan chefen beordre en ansat til at udføre opgaver inden for arbejdsområdet: *”Det må en leder på et universitet ikke, i hvert fald ikke i en grad, så det beslæglægger hele arbejdstiden. Forskningsfrihed indebærer jo, at den enkelte forsker frit kan vælge arbejdsopgaver, metoder, samarbejdspartnere, kommunikation mv. Det kan meget vel tænkes, at der er gode grunde til at begrænse ledelsesretten i alle professioner og sektorer, men der er en særlig grund til at gøre det, når det drejer sig om forskning”* (95).

Men hertil kommer så hvidbogens understregning af, at forskningsfrihed ikke kun er en ”negativ frihedsret”, nemlig at ingen må forbyde eller forhindre en forsker til at forske frit i sit emne. Den må også omfatte den positive frihedsret, nemlig at der stilles tid og ressourcer til rådighed (95).

Hvilke ’regimer’ styrer i forsknings-verdenen?

Sociologiprofessor Heine Andersen konstaterer, at samfundsvidenskaberne opererer med forskellige typer systemer, der kan organisere mennesker, handlinger og ressourcer. I det liberale samfund er det penge og markeder. I det feudale samfund er det magt og positioner. I det teknokratiske samfund kan det være beføjelser knyttet til hierarkier og embeder.

Men ingen af disse regimer er egnet for organisering af fri forskning, siger hvidbogen. Magt-regimet er udelukket, for hvis forskning skal være fri, må ledelsens magt være stærkt begrænset. Penge-regimet er udelukket, fordi sandhed ikke kan prissættes, og fordi de ikke retter sig

mod den fælles interesse, men mod den individuelle interesse.

Derfor: *”Det hidtil mest funktionelle er forskningens selvgroede anseelses-regime”*, argumenterer hvidbogen (109). Forskerverdenen er i høj grad styret af et anseelses-hierarki, hvor kollegial vurdering og prestigefulde rangordner kvalitet og afsmitning på prioriteringer. Det er skabt historisk i den akademiske verden som en regulerende normstruktur, der fremmer præstationsorientering og prestigeallokering, som på den måde er en liberal konkurrenceverden.

Anbefaling: Send djøfere på kursus i Uni-Loven

”Jeg er overrasket over uvidenheden og ligegyldigheden blandt embedsmænd og politikere, men faktisk også blandt ledere og sågar en del kolleger på universiteterne. For sidstnævnte kategori navnlig med hensyn til viden om begrundelser,” lyder sociologiprofessorens opsummering.

Han mener, at første skridt er bedre og systematisk oplysning af ledere og forvaltere i systemet.

”Et første skridt til forbedring kunne være, at djøfere og andre i forvaltningens organer blev undervist i universitetsloven, og navnlig paragraffen om forskningsfrihed. Det kunne være et krav for at blive ansat i funktioner med forskningsadministration”.

Og så foreslår han obligatoriske introduktions-kurser for de eksterne medlemmer af uni-bestyrelserne – og for alle ledere og administratorer.

”Forskningsfrihed er i dag en næsten usynlig værdi med meget perifer placering og indflydelse i de dominerende styringsregimer. Den burde have en central plads og være organisk forbundet med grundværdier som ytringsfrihed, oplyst demokrati, anti-fundamentalisme og kulturel pluralisme” (292).

KILDE. Heine Andersen: Forskningsfrihed – idealer og virkelighed (Hans Reitzel, sept. 2017).

Mørketal om krænkelsers

Forskere disciplineres af, at lederen nemt kan fyre forskere. Måske derfor er der kun få konflikter om forskningsfrihed

Konflikter og fyringer som følge af strid om forskningsfriheden er sjældne. Og med god grund

Heine Andersen gennemgår en række sager, hvor der er opstået konflikt om forskeres forsknings- eller ytringsfrihed, og hvor det i nogle tilfælde har ført til kontroverser med ledelser og i værste fald til fyringer.

”Dette er kun nogle af de få sager, der er kommet frem. Når de er kommet frem, er det, fordi der er opstået en åben konflikt, ved at forskerne har valgt at stå fast. Og det er sandsynligvis kun en lille del af krænkelsessagerne, der kommer frem, eftersom det har vist sig, at det kan have betydelige omkostninger for dem, der står fast. Hvor stort mørketallet med hensyn til ledelsens brug af mundkurve mv. over for forskere er, kendes derfor i sagens natur ikke”, konstaterer Heine Andersens hvidbog (288).

Hykleri om 'tenure'

Det danske uni-system roste tidligere sig selv for, at lektorer og professorer ikke kunne fyres, men det var tilsyneladende et fænomen i en sektor, som ekspanderede (i studentertal). Men det seneste tiår har afsløret, at universitetslærere ikke har garanti for livstidsansættelser.

Forskerstaben er i dag ansat i tidsbegrænsede stillinger. Og de fastansatte lektorer og professorer har tidsbegrænsede ansættelser, hvor praksis dog er blevet, at ledelsen har ret frie muligheder for at fyre forskere, fx hvis arbejdspladsen har ”tilpasningsvanskeligheder”.

De fastansatte kan opsiges med måneders varsel efter funktionærlovens regler. Funktionærloven kræver blot, at der skal være ”en rimelig begrundelse” i arbejdsstedets forhold, fx i økonomi, den ansattes opgavevaretagelse eller i samarbejdsproblemer. Og kravet til arbejdsgiverens begrundelser er meget lempelige i det danske system, konstaterer hvidbogen.

Hvidbogen konstaterer også, at der hersker en dobbelthed eller et hykleri om begrebet ”tenure”. I sin oprindelige betydning betyder det, at har man gennemgået de forskellige bedømmelser til fastansættelse som lektor eller professor, så er det en varig, ukrænkelig ansættelse

“

Det er sandsynligvis kun en lille del af krænkelsessagerne, der kommer frem, eftersom det har vist sig, at det kan have betydelige omkostninger for dem, der står fast.

Heine Andersen

frem til pensionering, og der skal grove tjenesteforsømmelser til, før man fyres. De danske uni'er kalder deres karriereløb for ”tenure tracks”, men praksis er en helt anden.

Nemt at fyre kritiske forskere

Sager er sjældne, men dem, vi kender, viser, at det kan have store omkostninger for en forsker at stå fast på forskningsfrihed/ytringsfrihed, fordi ledelsen kan true med tjenstlige repressalier.

Og hvidbogens gennemgang af sager viser, at det er nemt at fyre en kritisk lektor eller professor. Det viser sagerne om akustikprofessoren i Aalborg (2014), fyringer af tre lektorer i pædagogisk filosofi (2010), fyringen af professor Thybo fra KU-geofysik (2016) og udpresningen af økonomiprofessor Christen Sørensen på SDU (2003) samt Cheminova-censur mod seniorforsker Mette Jensen på DMU-AU (2008).

Et par af fyringssagerne har klart demonstreret, hvor let det er at fyre, også med tynde begrundelser, der fremtræder som ”skinbegrundelser”. Og vi kender kun nogle eksempler, men der kan være mange andre med lige så tynde begrundelser, konstaterer hvidbogen.

”Det betyder, at det er relativt let at skaffe sig af med medarbejdere.” (244).

Den menige i udsat position

Heine Andersen har ikke kunnet finde eksempler på, at det har haft konsekvenser for ansvarlige ledere (219), når de er taget i mis-management, eller deres fyringer er blevet underkendt: *”...det har relativt lave omkostninger for arbejdsgiveren, hvis en fyring erklæres for usaglig. Personligt risikerer lederen sjældent noget, i nogle tilfælde kan det snarere gavne karrieren at vise handlekraft”* (244).

Omvendt kan sager have meget

betydelige omkostninger for den ansatte, både personligt og økonomisk. Derfor går få planken ud. Der er stor tilbageholdenhed med at køre sager på rettigheder over for ledere, for hvis man endelig vinder, så giver fyring blot en lille økonomisk kompensation. Man får ikke jobbet tilbage.

Derfor vil fagforeninger gøre de ansatte opmærksom på risikoen ved at lave konflikt, hvis man gør krav på, at ens forskningsfrihed ikke krænktes. Og hvis konflikten tages, vil fagforeningen anbefale forlig med en fratrædelsesaftale, hvor der i øvrigt er tavsheds klausuler på konflikten. Så kan den ansatte søge jobs andre steder uden at være belastet af kontroversen (245).

Anbefaling: Tryghed i ansættelsen

Hvidbogens anbefaling angående ansættelsessikkerhed lyder kort og godt:

”Skab tryghed i ansættelsen. Sæt loft over korttids-ansættelser.”

Den første del – tryghed i ansættelsen – handler helt overordnet om, at uni-ledelserne må håndhæve reel tenure i stedet for, at den er formel. Under dette ligger i hvidbogen en forargelse over, at ledelserne kan fyre ansatte, fordi disse har gjort sig ud til bens på den ene eller anden måde og med usaglige begrundelser.

Og bag den anden del – loft over korttids-ansættelser – ligger en kritik af et bevillingssystem, hvor 45 pct. nu er eksterne midler, som betyder, at måske to tredjedele af forskningen udføres af postdocere på midlertidige kontrakter – og meget af forskningen her er projekt-fokuseret, finansieret af mæcener og styret som et parallelregime. I et sådant system har korttids-ansatte personer på karrierens første trin svært ved at stille krav til deres autonomi og forskningsfrihed (180).

Uni-ledelsernes passivitet

De har egentlig pligt til at værne om forskningsfriheden. Men det gør de ikke i praksis, lyder den krasseste kritik i hvidbog

Det står udtrykkeligt i Uni-Loven, at ledelserne skal værne om forskningsfriheden, men i praksis gør de intet – og de er også uinteresserede i at vide, hvad forskningsfrihed er, og hvad det indebærer af ledelsesforpligtelser.

Sådan lyder groft sagt en af sociologiprofessor Heine Andersens konklusioner i hvidbogen om forskningsfrihedens tilstand. Hvidbogen anbefaler, at universiteterne – anført af bestyrelser og rektorer – aktivt må informere politikere og offentlighed om, hvad forskningsfrihed er, og hvad den betyder for personlig oplysning og fri demokratisk debat (293).

Samtidig anbefaler hvidbogen, at rektorer og bestyrelsesformænd skal turde træde frem og kæmpe for forskningens uafhængighed.

Endelig foreslår den også, at ledere skal skulle stilles til ansvar, hvis de ikke værner om forskningsfriheden.

Manglende ledelsesrespekt

Det mest grelle eksempel, som er offentligt kendt, handler om de mundkurvs-kontrakter i 'sektorforskningen', som blev afsløret i 2016. Det var en systemisk fejl, hvor ledelser ukritisk brugte standardkontrakter med de indbyggede tavshedsplæg (om fx offentliggørelse og udtaleret).

Heine Andersen var den, som afslørede kontrakterne, og afsløringen førte til, at Miljøministeriet måtte igennem tre måneders pinefulde forhandlinger, før der forelå nye standardkontrakter uden mundkurvs-klausuler.

I forhold til almindelige retsregler krænkede kontrakterne i årevis forskernes almindelige ret og pligt til frit at udtale sig om og publicere resultater. Men ingen ledelser satte spørgsmålstejn ved dem. Og det var ikke ledelserne, men pressen (DR's Orientering og FORSKERforum), som afslørede mundkurvs-kontrakterne.

Og selv da der blev stillet spørgsmål til mundkurvs-kontrakternes lovlighed, og Miljøstyrelsen erkendte problemet, fastholdt AU's prodekan Kurt Nielsen og cheffurist, at der ikke var noget problem.

Og den type passivitet var faktisk typisk for uniernes svar på Heine Andersens spørgsmål til ledelserne i perioden

“

Disse svar afslørede i flere tilfælde ikke blot mangel på viden, men også mangel på respekt for forskernes ytringsfrihed ...

Heine Andersen

2014-16. Han har eksempler på afglidning fra Rektorkollegiet, AU-ledelsen og KU-ledelsen:

”Disse svar afslørede i flere tilfælde ikke blot mangel på viden, men også mangel på respekt for forskernes ytringsfrihed ... Universiteterne er parat til at strække sig langt og slække på hensynet til forskningsfriheden”, konstaterer Heine Andersen (200-202).

Og om en verserende opklaringssag siger han: *”Sagen viser under alle omstændigheder, at det ikke er KU, som går forrest i kampen for beskyttelse af forskeres ytrings- og publiceringsfrihed. Dette er ikke et værn om forskningsfriheden”* (s.203).

Ledelseslag uden forskningsviden

Heine Andersen konstaterer, at der generelt hos myndigheder (ministerier, styrelser m.m.) er en mangel på viden om Uni-lovens begreb om forskningsfrihed, og ledelsernes forpligtelser. Ministerier har som tilsynsmyndigheder svaret på klager med henvisning til forvaltningsloven eller offentlighedsloven, men uden at inddrage Uni-loven. Og uvidenheden eller uviljen gælder også internt på uni'erne, konstaterer sociologiprofessoren, som er mødt med afvisning og uvilje, når han har spurgt ind til frihedsrammerne.

Årsagen er ifølge Heine Andersen, at nutidens ledere i stigende grad er afsondret fra forskeres daglige praksis og konflikter, og at de heller ikke skal stå til regnskab for disse. Uni-Loven betyder, at lederne kigger opad og ikke nedad, og de har ikke forståelse for de dilemmaer, som forskerne kan stilles over for i kontroversielle sager:

”Dermed har de svigtende føling med de begrænsninger og krænkelse, som forskere udsættes for, herunder som følge af deres egne beslutninger”.

Og så er det et problem, at der er en voksende stab af djøfiserede *”direktører, vicedirektører, cheffurister, konsulenter og*

andre administratorer, der ikke har forskningserfaring, og som ikke behøver at møde en forsker ret tit, måske aldrig. Det samme gælder i øvrigt de eksterne medlemmer af bestyrelserne”.

Årsager til ledelsernes passivitet

Hvidbogen giver flere forklaringer på ledelsernes passivitet. At insistere for hårdt på forskningsfrihed kan udfordre en ekstern bevillingsgiver eller en offentlig myndighed, som man laver myndighedsbetjening for.

Og så er der de rent systemiske årsager:

En faktor er de gældende styrelsesvilkår med hierarkisk struktur og magtfulde ledere, som har skabt en virksomhedskultur med kommandoforhold og underordning, som ikke indbyder de ansatte til at insistere på deres forskningsfrihed.

En anden faktor er kravet om ekstern indtjening og effektivisering, hvor målepunkter, metrik og overfladiske evalueringer (fx den bibliometriske forskningsindikator) kommer til at dominere ledelsestænkningen: *”Forskningens langsigtede trivsel og værnet om forskningsfrihed kommer i anden række og bliver i bedste fald et middel til økonomisk forrentning, ikke et mål”* (291).

En tredje faktor er finansieringsstrukturen, hvor eksterne bevillinger og alternative (center-)strukturer skaber parallel-organisationer med egne standarder for projekter, ansættelser og forskningsfrihed (fx NOVO-fondens metabolismecenter på KU og 'myndighedsbetjeningen' af ministerierne, jf. Gyllegate).

jø

DEBATARRANGEMENT 24.10

I anledning af Heine Andersens hvidbog holdes der fyraftensmøde med efterfølgende reception. Der vil bl.a. være oplæg ved sociolog Henrik Dahl og professor Frederik Stjernfelt.

Tid og sted: 24. oktober 14:15- 16:15 på CSS-KU, Øster Farimagsgade 5, Bygning 35, 1. sal nr. 35-01-05

KU og Microsoft i forsknings-

Samarbejds-aftalen er foreløbig tophemmelig, så der er ukendt status på økonomi, ansættelsesforhold, kommandoveje, forskningsfrihed og ophavsret

Under overværelse af begejstrede ledere studerende og ansatte offentliggjorde **Niels Bohr Institutet** (NBI) i begyndelsen af september en samarbejdsaftale med det multinationale it-firma Microsoft. De havde alle guld i øjnene, for hvem vil ikke gerne deltage i udviklingsarbejde for et af verdens førende it-firmaer?

Det fremgår, at Microsofts medarbejdere nu skal arbejde tæt sammen med KU's Niels Bohr-forskere forskere om at udvikle og bygge verdens første almene kvantecomputer. Perspektivet er fx, at bits baseret på kvantepartikler (Qubits) kan føre til maskiner med hidtil uset regnekraft i forhold til traditionelle computere.

Microsoft investerer "et trecifret millionbeløb i kr." over fem år, lyder den foreløbige udmelding – i kulissen hørte FORSKERforum rygter om, at beløbet mindst ville svare til tre grundforskningscentre, knap 200 mio. kr.

KU: 'Novo-universitetet'

NOVO NORDISK FONDEN har bevilget godt 2,2 mia. kr. til KU over perioden 2007-2020 til tre centre indenfor sundhedsvidenskab, herunder metabolismecentret, som med en bevilling på 885 mio. kr. blev kaldt Danmarkshistoriens største enkelt-donation til forskning.

Efter doneringen blev der stillet folketingsspørgsmål om et uni' hermed underlagde sin forskningsprioriteter under et privat firma, og den sag illustrerer mulige konflikter i den slags privat/offentlige samarbejder. Hvordan prioriteres? Har NOVO indflydelse på, hvilke ledere, der ansættes? Hvem ansætter forskere? Hvem ejer patenter?

Heine Andersens HVIDBOG kalde det et "parasitært parallelregime". Han peger på et underbelyst felt i finansieringen, nemlig KUs medfinansiering. Han når frem til, at det faktisk har kostet KU 1,4 mia. at tage imod de 2,2 mia. fra NOVO – eller omvendt: Ved at betale sin sum har NOVO fået udløst en stor pulje fra KUs basismidler... (HVIDBOG s.165)

Aftalen indebærer, at Microsoft etablerer og betaler topmoderne laboratorier og specialudstyr på NBI, og til driften stiller firmaet med foreløbig med 15 teknikere og ingeniører. Center for Quantum Devices (Qdev) skal ledes af Charles Marcus, der har været på NBI i fem år som superprofessor finansieret af Villum Fonden (oplyser KU-ledelsen).

Hemmelig samarbejdsaftale

Alle havde guld i øjnene ved offentliggørelsen. Men aftalen rejser også principielle spørgsmål, for udløser den flere (faste) stillinger, og hvem bestemmer i så fald disse? Det er også interessant, hvordan aftalen stiller forskernes forskningsfrihed i forhold til universitetsloven. Og så er der endelig ophavsretten (IPR): Hvordan fordeles den mellem Microsoft, universitetet og forskerne, hvis man gør banebrydende opdagelser?

FORSKERforum har søgt om aktindsigt i samarbejdsaftalen, "fuld indsigt, dvs. også i evt. appendiks om relationer mellem parterne, personaleestimer, økonomi, ansættelsesvilkår, centerstatus, property rights, relationer osv."

Men det rejser en række komplicerede juridiske spørgsmål, oplyser KU's jurister, og før de er klarlagt, vil KU ikke frigive dokumenter, heller ikke den overordnede aftale. Aftalen kan nemlig indeholde dokumenter, som kan være undtaget aktindsigt, fx "oplysninger om Microsofts tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold eller lignende", og universitetet har spurgt Microsoft, om man har noget at indvende mod frigivelse. Og så kan der også være et problem med at undtage oplysninger "af hensyn til det offentliges økonomiske interesser".

HVIDBOG: 'Parasitært parallel-regime'

I **Heine Andersens hvidbog** (udkommer 1. oktober) gives en status på forskningsfriheden i Danmark: Forskningsfriheden er påvirket af nye bevillingsformer (voksende eksterne bevillinger) og nye strukturer (forskningscentre, samarbejds-kontrakter).

Det betyder i praksis, at der etableres

Som institutleder har jeg jo formelt instruktionsbeføjelser. Men jeg vil aldrig pålægge mine forskere noget, som kunne anfægte deres forskningsfrihed

**NBI-institutleder
Jan W. Thomsen**

et parasitært parallelregime ved siden af det ordinære uni (samt dets stillingsstruktur m.m.): "Universiteterne er gradvist blevet omkranset af en parallelorganisation med andre regler og frihedsgrader end dem, der gælder på selve universitetet" (s.154).

Man kan vurdere Microsoft-konstruktionen efter hvidbogens parametre:

- Helt basic er den type centre baseret på enkelt-bevillinger, projekt-ledet af en fastansat professor og bemandet med løst ansatte (på ekstern bevilling). De sidste er en slags "nomadeforskere", fordi de springer fra bevilling til bevilling.
- Og, hvilket er vigtigt for forskningsfriheden, så udføres en stor del af arbejdet af forskere uden for den normale stillingsstruktur og uden de samme rettigheder, tryghed og indflydelse som de fastansatte (professorer og lektorer).

Og til FORSKERforum oplyser **prorektor Thomas Bjørnholm** da også, at Microsoft-aftalen ikke umiddelbart indebærer flere fastansatte forskere på NBI, men en del postdocere og ph.d'er.

Hvordan ansættelsesregler og -relationer bliver, er foreløbig ukendt.

Uklart: Forskningsfrihedens status?

Aftalen er enestående, fordi en større gruppe af et privat firmas medarbejdere fysisk flytter ind på et dansk universitet, og fordi NBI's universitetsforskere (med forskningsfrihed) skal samarbejde med disse. KU's ledelse oplyser, at lignende også findes på højstatus-univer som Stanford og Harvard. Men strukturen er usædvanlig.

-aftale

Microsofts egne forskere og udviklere skal ikke forankres i NBI's bygning, men i firmaets egen udviklingsafdeling, som etableres i en selvstændig bygning på campus, og der er ifølge KU-ledelsen garanti for vandtætte skotter mellem parterne, dvs. en klar rollefordeling.

- Et parameter i hvidbogen er ansættelsesformer og -sikkerhed. En del af ansættelserne i de nye centerkonstruktioner – både af ledere og forskere – foregår uden om de regler, som normalt gælder, fx uden opslag af stillinger og dermed uden bedømmelser i konkurrence med andre. Forskningsledere, som har fået projektet igennem, har derfor ret til at caste deres favoritter til at indgå.

Samlet set – ifølge hvidbogen – er en stor del af forskerstaben ansat på vilkår, der giver meget ringe forskningsfrihed på mange parametre. De løstansatte postdocere skal gå ind i projekter, som er designet på forhånd. Deres publiceringsfrihed kan være aftale-begrænset. De er disciplinerede, for de skal også videre i nyt projekt, ligesom signaler via bevillingsmuligheder virker adfærdsstyrende, især for unge forskere i karrierespor.

Kommandoforhold: Tage imod ordre fra Microsoft-ansat?

For at få et indtryk af ansættelsesrelationer, spurgte FORSKERforum **KU's prorektor Bjørnholm og NBI's institutleder Jan W. Thomsen**: *Kan man forestille sig situationer, hvor KU-ansatte vil skulle tage imod instrukser eller ordrer fra Microsoft-ansatte?*

Og her forsikrer KU-lederne i kor, at samarbejdsaftalen angiver klare kommandoforhold, så KU-forskere ikke skal ledes eller tage mod ordrer fra Microsoft-ansatte. Samarbejdsrelationer følger regler som fra loven om tech-trans.

Men kan institutlederen beordre en forsker til at gå over i Microsofts afdeling og samarbejde med firmaets forskere, selv om det kan krænke KU-forskerens uafhængighed og forskningsfrihed?

"Som institutleder har jeg jo formelt instruktionsbeføjelser. Men jeg vil aldrig pålægge mine forskere noget, som kunne

Ledere, NBI-forskere og studerende havde guld i øjnene, da samarbejdsaftale med Microsoft blev offentliggjort. Hvem vil ikke gerne connectes med Bill Gates?

anfægte deres forskningsfrihed", svarer NBI-institutlederen.

Aftalen er indgået i dybeste hemmelighed, og **samarbejdsaftalen** er ikke offentliggjort.

Uklart: Medfinansiering

- Til det parasitære parallelregime hører også, ifølge hvidbogen, at sådanne forskningscentre trækker penge ud af uni'ernes basisbevillinger, fordi de skal medfinansiere centret eller projektet. En ekstern bevilling er nemlig typisk ikke fulgt af overhead, dvs. følge- eller drifts-omkostninger. Uni'ernes medfinansiering sker i form af ubetalt arbejdskraft til forberedelse af projekter og ubetalt (over-)arbejde.

Idet man ikke kender samarbejdsaftalen eller de økonomiske aftaler mellem parterne i Microsoft-aftalen, er det ikke muligt at sætte tal på.

Hvidbogen har dog nogle skøn på, hvad uni'erne bidrager med i skjult medfinansiering, og det er betydelige beløb. Hvidbogen henviser til, at overhead kan løbe op i 44 pct. (ifølge Det Frie Forskningsråds beregninger). Og det betyder, at det kostede KU 1,4 mio. kr. at tage imod 2,2 mio. til metabolismecenter fra Novo Nordisk fonden: "Omvendt kan man også sige, at Novo Nordisk Fonden har betalt sig til at få en andel på 1,4 mia. af KU's basismidler" (hvidbogen s.165).

Omregnet på den aktuelle Microsoft-aftale ville det – hypotetisk – betyde, at Microsoft udløser 80 mio. fra KU i medfinansiering for sin 200 mio.-bevilling. Som altså vil fragå andre projekter på Niels Bohr eller fra andre dele af KU.

Uklart: Ophavsret og rettigheder

- Hvidbogen har ingen stor omtale af, at uni'erne ofte står i en svag situation overfor en ekstern bevillingsgiver, når det kommer til licenser og copyrights. Ligesom samarbejdsrelationer er også property-rights (IPR) et interessant (kommercielt) kerneelement, som garanteret har været kilde til hidsige forhandlinger om samarbejdsaftalen med Microsoft.

KU-lederne erklærer her generelt over for FORSKERforum, at der er klare aftaler om intellektuelle rettigheder og licenser. Man følger reglerne i loven om tech-trans.

Tophemmelige forhandlinger

FORSKERforum erfarer, at forhandlingerne har været så fortrolige, at det er foregået udenom bestyrelsen. KU's bestyrelsesformand er blevet informeret om aftalens indhold, siger prorektor. Men det **AC-medarbejdervalgte medlem Anja Andersen** fortæller, at bestyrelsen ikke har været informeret om indhold og principper.

Men er den manglende inddragelse ikke et problem, hvis aftalen indebærer en firmatisering, der får konsekvenser for forskningsfriheden og for KU-forskeres ophavsret, spørger FORSKERforum. Anja Andersen: "Det vil jeg vente med at svare på, til jeg har set aftalen. Og ikke alt skal jo vendes i bestyrelsen. Men hvis dele af aftalen berører ansættelsesvilkår hos de fastansatte, skulle jeg måske være indviet som tillidsmand".

Studieledere: karakterer er nø

Studerende har brug for karakterer som motivationsfaktor, mener studieledere på NAT-fag, efter at antropologi har valgt at droppe k

På KU har man på antropologi-studiet besluttet at fravælge karaktererne på studiets to første semestre for at nedtone præstationskulturen i studiet, fremme den akademiske tænkemåde og skabe et bedre studiemiljø. Det sker efter inspiration fra nabo-studiet statskundskab, hvor man har haft karakterfri første semester siden 2012.

Så vidt progressive tanker på det gamle kommunehospital, der rummer KU's samfundsvidenskabelige uddannelser. Men kunne naturvidenskabelige studier tilsvarende droppe karaktererne, eller er det en luksus forbeholdt tørre fag med høje adgangskvotienter?

Antropologi dropper karakterer

KU-studiet antropologi har fra og med efterårssemestret besluttet at droppe karaktererne på bachelorstudiets første år. Det skal modvirke stress og usundt præstations-fokus, og fremme et mere fagligt og akademisk fokus.

"Vores oplevelse er, at mange nye studerende har svært ved at slippe tilgangen i gymnasiet, hvor det handler om at opfylde nogle krav og få så høje karakterer som muligt. Vi vil gerne, at vores studerende tør noget mere – tænker mere akademisk end på karakterer. Vi vil gerne skabe et rum, hvor studerende kan ankomme, orientere sig og dermed blive mere klar på studiet," siger **studieleder Heino Henko** (Berlingske). Han håber samtidig, det kan være med til at reducere fagets høje frafaldsprocent.

Ordningen vil kun gælde et enkelt år. Herefter vil det kun være det første semester, der er karakterfrit.

Ændringen sker med inspiration fra statskundskab på KU, der siden 2012 har haft karakterfrit første semester.

Uddannelser har som udgangspunkt lov at bedømme 30 procent af studietiden med bestået/ikke bestået.

Biologi-studieleder: Værdimål for studerende

Blandt de naturvidenskabelige studieledere, FORSKERforum har spurgt, er der ikke meget tiltro til ideen om at droppe karaktererne på de første semestre.

"Det er jo en meget ny tankegang det der, som vi overhovedet ikke har overvejet endnu. Men ... på en eller anden måde er det da godt for de studerende at vide, om det er gået rigtig godt eller rigtig skidt," siger KU-biologs studieleder Helge Ro Poulsen.

Her har de studerende syv karaktergivende prøver det første år. Men ifølge Helge Ro Poulsen bliver de "startet blødt op" og kommer stort set alle igennem.

"Jeg tror, mange studerende sætter pris på at få en karakter. Mange af dem skal bruge det, når de skal på udlandsophold, og det er der mange, der tager, typisk på andet år," siger han.

Argumentet på antropologi for at droppe første års karakterer er, at man vil nedtone den interne konkurrence mellem de studerende. Men det problem mener Helge Ro Poulsen ikke gør sig gældende på biologi.

"Her er ikke mange rundsave på albuerne. Man hjælper hinanden rigtig meget, og vi har også et meget lavt frafald, så stress er ikke et problem i særlig høj grad.

Bio-medicin: Positivt konkurrencemål

Konkurrencementalitet er der til gengæld i rigelig grad på studiet molekylær biomedicin på KU. Og det er lige præcis det, **studieleder Jakob B. Hansen** frygter vil forsvinde, hvis man fjerner karaktererne. Konkurrencementaliteten og dermed også motivationen.

"Det er ret kompetitive studerende, der kommer ind her, og nogle vælger specifikt uddannelsen, fordi niveauet er højt. Og jeg er simpelthen bange for, at konkurrenceelementet vil forsvinde, og at nogle studerende vil gå kolde, hvis de ikke får lov at brillere. Vi har faktisk kurser på første år, der ikke giver karakterer, men de studerende arbejder væsentligt mere seriøst på de andre kurser," fortæller han.

Molekylær biomedicin er traditionelt

Hvis man fjerner karaktererne, falder de studerende m

en af de uddannelser i landet, der kræver højest snit at komme ind på.

"De går meget op i deres karakterer, og jeg prøver faktisk at nedtone det og fortælle, at der er andet i studiet end gode karakterer. De har jo alle været vant til at være de dygtigste, men det kan de jo ikke alle blive ved med at være, og for nogle bliver det et problem, hvis de får 4 ved første eksamen," siger Jakob B. Hansen.

Set ud fra underviserens perspektiv kan han også godt se nogle muligheder i at fjerne karaktererne og det målrettede eksamensfokus.

"Det kunne måske have den mulige fordel, at de studerende kan lære at acceptere de små sjove historier, der ikke nødvendigvis er pensum. Der er en tendens til, at de studerende finder sådan noget irrelevant, fordi de føler, det er spild af tid. Så jeg kunne godt se, at der kunne være positive sider. Men jeg vil overordnet være bange for, at de vil miste motivationen, og deres arbejdsiver, som er enormt høj på den her uddannelse, vil falde, så de simpelthen lærer mindre."

Fysik: Virkelighed er ikke altid ideel

Christina Hvidberg er studieleder på fysikstudiet, ligeledes på KU. Hun har til dels haft de samme oplevelser som Jakob B. Hansen – når der ikke gives karakterer,

motivation, det mener flere studievejledere på naturvidenskabelige fag.

falder motivationen.

”Vi har haft enkelte kurser, hvor der var bestået/ikke bestået, og dem ned-prioriterer de studerende,” fortæller hun. Samtidig synes hun ikke, fysikstudiet har den interne konkurrence, som antropologi-studiet forsøger at undgå med deres karakter-fravalg.

”Vi har et virkelig godt og inkluderende studiemiljø. De studerende har mange arrangementer og kommer hinanden ved. Vi har også mange opgaver, blandt andet laboratorieforsøg, der ikke afsluttes med eksamen, hvor det handler om at vise engagement,” siger Christina Hvidberg.

Hun kender de pædagogiske argumenter om at skabe motivation i selve læringen frem for i karaktererne, men virkeligheden er ikke altid så ideel, mener hun.

”Der skal jo være et eller andet mål. Når man tager et fag som eksempelvis klassisk mekanik, er det samtidig fundamentet for andre efterfølgende kurser. Det er en kæmpeopgave hele tiden at motivere dem til at forstå, hvorfor de enkelte elementer er vigtige. Og det er meget forlangt, at den studerende har en stærk motivationsfaktor til at ville lære hele tiden.”

lah

Nat-læringsekspert: Drop karaktererne

De naturvidenskabelige studier kunne sagtens droppe mange af deres karakterer, og de burde gøre det, mener didaktik-ekspert

Mens studieledere fra forskellige naturvidenskabelige fag ikke anbefaler at droppe karakterer i starten af studiet, så mener didaktik-ektor, at karakterer motiverer til overfladelæring og ikke til dybdelæring – og det gælder også i naturfagene.

Studievejledere på de naturvidenskabelige studier slår sig i tøjret ved tanken om at droppe karakterer på første år, som man har gjort på KU-uddannelserne antropologi og statskundskab. Men det har de ingen grund til. Forskningen viser nemlig, at der ligger en stor læringsmæssig gevinst i at droppe karaktererne, fastslår **lektor Camilla Rump** fra Institut for Naturfagenes Didaktik på KU.

”Lærings-forskning viser, at karakterer er meget lidt fremmende for læringen. Tværtimod flytter det i høj grad fokus væk fra læringen,” siger hun.

Studerende, der gerne vil have højere karakterer, bliver demotiverede, hvis de mislykkes. Men selv hvis de lykkes, kan det være et problem: ”Man kunne oplagt få den ide, at det virker motiverende for dygtige studerende at få høje karakterer. Men det virker faktisk modsat. De bliver dovne af det. Det er svært at sige hvorfor, men studierne viser klart, at de flytter sig ikke så meget, som de kunne have gjort.”

Forkert motivationsfaktor

Den tilgang, der giver mest læring, er den såkaldte mestrings-tilgang – at den studerende har et oprigtigt ønske om at lære for at være dygtig, og ikke bare for at få et godt resultat.

”Mestringskompetencen fremmes af formativ feedback og kommentarer frem for tal. Der er ret mange studier, der viser den tendens. Nogle har sågar ret vilde tal,” siger Camilla Rump.

Hun anerkender studievejledernes argumenter om, at de studerende selv ønsker karakterer. Men de ønsker bør man simpelthen overtrumfe: ”Det er rigtigt, at det er en kamp med studerende. Men forskningen viser, at de studerende ikke har ret, så det er en kamp, man skal tage med dem.”

Hun er uenig med eksempelvis Jakob B. Hansen fra studiet molekylær biomedicin, der anser konkurrencemiljøet for at være vigtigt for et højt læringsniveau.

”Forskning indikerer, at de kompetitive studiemiljøer er mindre befordrende for læringen end andre. Nogle studerende kan navigere i konkurrencen, men de får den forkerte motivation: at det gælder om at få den højeste karakter og ikke om at lære stoffet. Molekylær-biomedicinere klarer sig jo rimelig godt, så man behøver ikke bekymre sig for dem. Men der er næppe nogen tvivl om, at det ville være bedre for dem, hvis de gik med på legen,” forklarer læringseksperterten.

Er der noget ved naturvidenskabsfagene, der gør det mere vanskeligt at droppe karaktererne her end i samfundsvidenskabene?

”Nogle af NAT-fagene er strukturmæssigt bygget op med fag på andre institutter, så man skal i hvert fald være enige om det. Men efter min bedste overbevisning – og jeg er både ingeniør og datalog af baggrund – kan det virke lige så godt her.”

Fastgroede traditioner

På Institut for Naturfagenes Didaktik er det ikke ny viden, at man kan styrke læringen ved at droppe karakterer. Og Camilla Rump forsøger løbende at plante og sprede den viden. Men fastgroede undervisningstraditioner lader sig ikke ændre fra den ene dag til den anden. De studerende føler, de har brug for karakterer, men underviserne er heller ikke særlig interesseret i at droppe dem.

”Jeg tror, der er en eller anden idé om, at det skaber mere flid. Det kunne man også godt tro. Når man er i systemet, er det sådan, man oplever det. Men jeg håber, forsøget på antropologi kan sætte tanker i gang hos folk om, at alt måske ikke er, som man tror.”

Hun tror, de karakterfrie semestre også en dag vil kunne opleves på de naturvidenskabelige fakulteter.

”Der er sket ekstremt meget i de sidste 10 år. Der er meget mere fokus på læring, og der er kommet mange alternative læringsmetoder i spil, der gør det sjovere at være studerende. Så jeg er overbevist om, at man bare må væbne sig med tålmodighed.

lah

'Ph.d. i arkæolog

Sidsel Westh-Hansen har haft mange karriereovervejelser – og endte med at droppe forsker

Kvinder falder fra i forskning

Andelen af kvinder i dansk forskning har længe været stigende. Men skævheden er stadig markant, og den vokser, jo længere i karriereforløbet man kommer: Omtrent lige mange kvinder og mænd påbegynder ph.d.-forløb, men herefter falder andelen af kvinder (relativt) støt. De seneste tal viser, at andelen af kvinder blandt fastansatte forskere i 2015 var 32,4 procent. Blandt professorer var andelen 19,7 procent.

Arkæolog Sidsel Westh-Hansens karrierehistorie og -valg stiller nogle af de samme spørgsmål, for familie-situation var en stor del af fravalget af en forsker-karriere. Hun er ikke selv i tvivl om, at mange kvindelige ph.d.'ere står med samme overvejelser som hende.

”Det var i hvert fald mere italesat hos kvinderne, jeg talte med, end blandt mændene. Det med, at man skal rejse til udlandet, og også det, at man arbejder så meget som forsker. Det er ikke alle kvinder, der er klar til det. Så skulle man virkelig ændre på køns-skævheden, skulle man nok indføre aftaler om faste arbejdstider på højst 40 timer, ligesom andre brancher har. Men jeg ved ikke, om det er realistisk.”

Den skæve kønsfordeling i forskningsverdenen har længe været et diskussionstema og også et politisk indsatsområde. I 2014 nedsatte daværende uddannelsesminister **Sofie Carsten Nielsen (R)** en 'Taskforce for Flere Kvinder i Forskning'. Blandt taskforcens anbefalinger, der kom i foråret 2015, var blandt andet:

- Giv mulighed for at opdele udlandsophold i flere, kortere perioder. Arbejd med dual career-programmer.
- Forskningsophold i udlandet bør generelt indgå i karriereplaner, og der bør være familievenlige økonomiske muligheder for udlandsophold.

På et tidspunkt, mens **Sidsel Westh-Hansen** var i gang med bachelordelen af sin uddannelse i klassisk arkæologi, gik underviseren til tavlen og lavede et regnestykke om, hvor mange stillinger inden for klassisk arkæologi, der reelt var i Danmark. Resultatet af regnestykket var 14. Alene på det hold, hun gik på, var der 20 studerende.

Så hun havde ikke illusioner om, at det ville blive nemt for hende at finde et job, som lå i naturlig forlængelse af den arkæologiuddannelse, hun tog. Men hun var optimist.

”Jeg tænkte: hvis jeg ikke får en af de 14 stillinger, skal det nok gå alligevel. Jeg finder arbejde i andre brancher. Man har en naiv optimistisk forestilling om, at man kan noget, der kan bruges i andre brancher.”

Senere skulle hun faktisk få muligheden for at skabe sig en forskerkarriere inden for den klassiske arkæologi. Og hun skulle også få lov at konstatere, at arbejdsgivere uden for universitetet ikke har udpræget høje tanker om de kompetencer, man tilegner sig i en ph.d.-uddannelse.

Valgte studium efter interesser

Selvom arkæologi altid har været en interesse, ville Sidsel Westh-Hansen egentlig arbejde med kunst, og hun søgte ind på Designhøjskolen i Kolding uden held. Men arkæologistudiet på AU tilbød nogle af de samme fokuspunkter.

”Jeg interesserede mig for det visuelle, og så fandt jeg en god kombination i klassisk arkæologi, hvor man kombinerer det med at grave i jorden med det kunsthistoriske. Det handler meget om genstande, og metoder som typologi, kronologi og stilistisk analyse fylder meget i faget,” fortæller hun.

Hun var glad for studiet, og selv om ingen lagde skjul på de dystre jobprognoser, havde studinen fokus på at bruge studietiden på noget, der interesserede hende.

Ph.d.-studium om kulturudveksling

Hun lavede et vellykket speciale om kulturudveksling i oldtidsbyen Ai Khanoum,

der lå i det græsk-baktriske rige i Centralasien, og det fik hendes vejleder til at foreslå, at hun søgte et ph.d.-stipendium. Det gjorde hun, men hun søgte også andre stillinger – administrative stillinger på universitetet, i kommuner og regionen. Arkæolog-jobs var der ingen af. Så da ansøgningen gik igennem, var der ikke noget at betænke sig på.

”Jeg synes, arkæologi var spændende at arbejde med, og det var jo det, jeg kunne. Og så var det jo reelt set et godt job, der ville vare i 3 år. På det tidspunkt havde jeg allerede sendt en del ansøgninger ud uden held,” fortæller hun.

Ph.d.-projektet handlede igen om kulturudveksling. Denne gang en sammenligning af områderne Mesopotamien og Fønicien i perioden efter Alexander den Store. Studierejserne gav hende blandt andet mulighed for at se oldtidsbyen Palmyra kun et år før borgerkrigen i Syrien brød ud, og Islamisk Stat ødelagde ruinbyen.

Emnet var spændende, men projektet viste sig at være en stor mundfuld med enormt meget materiale. Yderligere gik hendes vejleder på pension midt i forløbet, og hun endte med at gå 6 måneder ud over stipendietiden, før hun var færdig.

Øjenåbner: Drukning i undervisning

Samtidig var det lidt af en øjenåbner for hende at opleve det arbejdspress, hendes ældre forskerkolleger var under.

”Jeg kunne se på kolleger på instituttet og rundt omkring i verden, hvad det forventes, man leverer som forsker. En ting er, når man skriver ph.d., hvor man forsker det meste af tiden. Men man kunne se, at de andre skulle lave alt muligt andet, samtidig med at de bedrev forskning,” fortæller hun.

Hun havde selv en kamp med sin egen undervisningsforpligtelse.

”Det tog alle mine kræfter, mens jeg lavede det. Der var bare ikke tid til andet. Det var et halvt semester – to moduler om ugen på kandidatuddannelsen. Jeg tror, jeg formelt havde 4½ times forberedelse til to timers undervisning. Men det tog al min tid, så jeg kan huske, jeg tænkte:

i – hvad skal vi med det?

erkarrieren af hensyn til familielivet og af frygt for jobmæssig marginalisering

hvordan i alverden kan man det?”

På trods af bekymringerne om arbejdspresset i en forskerstilling var Sidsel Westh-Hansen dog indstillet på at fortsætte karrieresporet.

Postdoc i Tyskland – marginalisering?

Hun søgte en postdoc-stilling i slutningen af ph.d.-forløbet, som hun ikke fik. Men heldet var med hende. Efter ph.d.-afslutningen fik hun gennem sin vejleder tilbudt en postdoc-stilling i Tyskland. Et vigtigt skridt videre i forskerkarrieren og måske også mod en af de føromtalte 14 stillinger inden for klassisk arkæologi.

Men hun valgte at sige nej.

”Jeg gik meget og overvejede det, og jeg var meget i tvivl. Men ikke mere i tvivl, end at jeg vidste, at jeg ikke ville arbejde i Tyskland 101 timers kørsel fra Århus, hvor jeg boede med min mand og to små børn. Og jeg ville heller ikke rive alt op med rode og flytte familien for en midlertidig stilling, hvor jeg med den lave tyske løn ikke engang ville kunne forsørge os. Det hang simpelthen ikke sammen på privatfronten,” fortæller hun.

Lysten til at forske havde hun stadig. Men den var ikke så stærk, at hun ville lade det gå ud over familielivet. Og så lå den manglende jobsikkerhed, som havde forfulgt hende gennem uddannelsestiden, stadig i baghovedet.

”Jeg var bange for, at jeg efter tre år ville stå i en endnu værre situation i forhold til at få job i andre brancher, fordi jeg ville være endnu mere specialiseret. Det ville bare være en ny dead-end. Så ville jeg få en ny ledighedsperiode, og så skulle jeg sparke et nyt projekt i gang. Og så ville jeg måske få to år i England eller USA, eller hvor man ellers kunne støve noget op. Det syntes jeg bare ikke, jeg kunne, med en familie på slæb.

Afhopningen fra forsker-karriere

Det skulle snart vise sig, at frygten for at marginalisere sig selv på arbejdsmarkedet ved at fortsætte sin forskerkarriere slet ikke var ubegrundet. Efter afslutningen af ph.d.-projektet var hun igen arbejdssøgende. En særdeles veluddannet en

“

Jeg var bange for, at jeg efter tre år ville stå i en endnu værre situation i forhold til at få job i andre brancher, fordi jeg ville være endnu mere specialiseret. Det ville bare være en ny dead-end

Sidsel Westh-Hansen

af slagsen, ganske vist, men det viste sig nærmest at være mere ulempe end fordel.

”Jeg følte, jeg havde en masse at komme med. Jeg har lært metoder og måder at tænke på. Jeg har lært at tilegne mig kompetencer hurtigt og effektivt. Jeg søgte i konsulentbranchen, fordi jeg mente, jeg qua min forskningsbaggrund har nogle kompetencer med at analysere data og lave interviews. Men det var bare ikke så nemt, når der ikke stod statskundskab på mit cv.”

På jobmarkedet: Gå stille med arkæologi og alder...

I jobsøgningen fandt hun hurtigt ud af, at man ikke skal skilte for meget med en ph.d.-grad i klassisk arkæologi, når man søger job i erhvervslivet.

”Jeg oplevede, at nogle blev utrolig trætte i stemmen, når jeg fortalte, hvad jeg havde lavet, og jeg kunne bare høre dem tænke højt: Hvad skal vi med det? Jeg lærte simpelthen, at jeg skulle undgå at sige det. Jeg kunne gå så langt som til at sige, at jeg havde taget en ph.d., men jeg skulle helst ikke nævne, at det var i klassisk arkæologi. Det har overrasket mig, hvor konventionelt og kasse-agtigt arbejdsgiverne tænker,” fortæller hun.

Hun oplevede også, at alder spiller en rolle for, hvordan man opfatter en ph.d.-grad: ”Ældre arbejdsgivere havde helt klart mere tiltro til ph.d.en. De var i hvert fald mindre skræmt af den,” siger Sidsel Westh-Hansen.

I dag er hun ikke i tvivl om, at hendes

frygt for, at 3 års yderligere forskning kunne veje negativt på cv'et i forhold til jobs i andre brancher, var velbegrundet: ”Ja, helt sikkert. Det havde ikke været noget plus.”

Sidsel Westh-Hansens ledighedsperiode er et overstået kapitel. I dag arbejder hun som sekretariatsleder i ECOpark, som er et større kontorfællesskab i Århus for clean-tech-virksomheder. Et arbejde, hun er glad for, med en hel del ansvar og selvstændighed – forhold, hun som tidligere ph.d.-studerende er trænet i at varetage.

Kan bruge sine akademiske kompetencer

Og selv om det er stærkt begrænset, hvor meget af sin viden inden for klassisk arkæologi hun bruger i dag, fortryder hun ikke, hun lavede ph.d.-projektet.

”Nej. Jeg havde nogle gode år, og jeg håber også, jeg en dag vil komme til at bruge nogle af mine tillærte kompetencer, eksempelvis i konsulentbranchen. Ser man tilbage på ph.d.-forløbet, var noget, jeg måske godt kunne have brugt, at man havde lagt nogle af de timer, man brugte på institutarbejde, ud i en virksomhed i en eller anden form for praktik, skræddersyet til ph.d.-studerende. Jeg synes, universitetet har en ansvar for – når nu de vælger at uddanne langt flere ph.d'er, end der er arbejde til – at give dem muligheden for at geare sig til et arbejde udenfor universitetsverdenen.”

lah

Fagforeningen – mest for de fastansatte?

”Kan du ikke lide lugten i bageriet, så gå dog hjem”, var det bedste råd til eksterne lektorer og andre løstansatte fra Djøfs universitetslærer-formand samt lektor og SDU-tillidsrepræsentant Karsten Boye Rasmussen. Han reagerede med “SIG NEJ – ET RÅD TIL UDKØRTE EKSTERNE LEKTORER” (nr. 307) på mit vidnesbyrd om ringe ansættelsesvilkår: “ELITEN PÅ NEDERSTE ETAGE” (nr. 305-306).

Mon manden tænker over, at det også er hans kommende kollegaer, der får dette råd med på vejen?

Han mente også, at der måtte være noget specielt i vejen med mig, eftersom jeg har svært ved at finde et andet ”arbejdshjem”. Enten har jeg en meget snæver uddannelse, eller også søger jeg for smalt. Det er ingenlunde tilfældet, men med denne lille finde får han den systematiske udnyttelse af løstansatte på universiteterne fremstillet som et personligt problem. Men pointen i min artikel var jo, at skurken er strukturen; ikke manden.

Nu er jeg måske gammeldags, men et eller andet sted troede jeg faktisk, at fagforeningers kongstanke er at kæmpe for dem, som bliver udnyttet mest på arbejdsmarkedet. Men når en tillidsmand, lektor og formand for Djøfs universitetslærerafdeling giver dette råd, er det svært ikke at få fornemmelsen af, at man har sat ræven til at vogte gæs.

Lektoren forklarer mig, hvad der var den oprindelige mening med stillingskategorien ekstern lektor. Men den historie har man som ekstern lektor hørt lidt for tit. Jeg lagde blot data og lønvilkår på bordet for at vise, hvordan det hele foregår i praksis. Her er det sådan set det samme, om stillingskategorien for den løstansatte hedder ekstern lektor,

SVAR

Kære læserbrevskriver

De deltidsansatte undervisere ved universiteterne yder et stort og godt arbejde. Jeg forstår godt frustrationen hos deltidsansatte, som oplever kortsigtede ansættelser, yder en stor arbejdsindsats og modtager en lille løn. Jeg svarer her på læserbrevet, og henviser interesserede til, hvad skribenten og jeg allerede har skrevet i forrige nummer.

tidsbegrænset studieadjunkt e.l. Lønnen aftales jo lokalt gennem normskemaerne og ved at nedjustere tiden til opgaverne, presser man løstansatte mere end fastansatte, fordi de kun er aflønnet efter opgaverne. Større er den sag ikke.

Tag ikke fejl. Det er ikke ”synd” for os på nederste etage. Medlidenhed hjælper os ikke. Jeg viste tallene i artiklen, for at kollegaer kunne se rimeligheden i, at næste gang, der aftales lønaftaler, sender man pengene nedad i stedet for opad. Det kræver intern solidaritet på arbejdspladserne at nå dertil. Det kræver også, at fagforeninger slagter nogle hellige køer.

Nogle må gå ned i løn; specielt når den samlede kage bliver mindre. Og her er det, jeg foreslår, man fordeler penge og arbejdet bedre mellem os. I fastansatte, dvs. jer med større ansvar, fast årlig løn, og pensionsordninger, får flere hænder, bedre kollegaer, mindre overarbejde og færre penge. Det vil sige, I går ned i løn.

Vi løstansatte kan derimod blive mere integrerede i institutionerne og levere større faglig kontinuitet, samtidig med at vi kan leve af det uden at skulle snyde A-kasser, skraller eller være afhængige af, om vores partner har en indtægt. Det mener jeg er fair fordeling. Specielt eftersom løstansatte tjener mange penge hjem til hele universitetsapparatet. Rigtig mange penge.

Når jeg læser lektorens indlæg, så forsværer han de fastansatte. Det er selvfølgelig mandens job.

Men han er også de løstansattes tillidsmand og formand for en lærerafdeling i Djøf, som jeg formoder også repræsenterer løstansatte lærere. Dermed sætter man jo en ræv til at vogte gæs. Ikke kun når

Jeg betragter de eksterne lektorer som nuværende kolleger og ikke som kommende kolleger. Måske lokkes nogle til at yde ekstra arbejdsindsats, fordi velvilligheden ses som en vej til det faste job. Realia er, at ansættelsen som ekstern lektor ikke er et led i den normale karrierevej til en fast stilling på et universitet.

politiske dagsordner diskuteres, men også når normskemaerne og bonusordninger skal forhandles lokalt, dvs. når lønka-gen skal fordeles. Jeg kender faktisk kun fastansatte tillidsrepræsentanter. Og de er gerne tætte kollegaer og på samme niveau som dem, de forhandler med i ledelserne. Det mener jeg er et strukturelt problem for os løstansatte.

Dermed ikke sagt at en fastansat lektor ikke kan forsvare de løstansatte agendaer. Men som det er nu, er det svært at se nogen grund til at være medlem af fagforeninger, når det bedste råd, en tillidsmand har til løstansatte, er: ”så gå dog hjem” eller ”en lønforhandling er udsigtsløst”.

Den tankegang, som Karsten Boye udtrykker, er set fra nederste etage mere problemet end løsningen. Kunne man ikke i fagforeningen tage sit ophav mere alvorligt og begynde at kæmpe mod den systematiske udnyttelse af løstansattes arbejdskraft, dvs. kæmpe for dem, som vitterligt får klart mindst for den arbejdsindsats, de lægger?

Indtil det sker, er der næppe stort incitament fra løstansatte til at blive medlem. Og glem ikke, at ligesom med elefanter, så husker løstansatte også. Det er måske derfor, der ikke er den store tilgang til fagforeninger disse år.

Og blot for at der ikke skal være en misforståelse, så forlod jeg pr. 31. august universitetet. Det strukturelle problem er således i mit tilfælde blevet løst individuelt. Jeg fulgte Karsten Boyes råd. Men det løser ikke problemet for personen, som er kommet i mit sted.

**Den eksterne lektor, anonym
(personens navn er redaktionen bekendt).**

Eksterne lektorer ansættes til undervisningsopgaver. Læserbrevet anfører, at det er systemisk: når tiden til undervisningsopgaverne nedjusteres, presser det de eksterne lektorer mere, fordi de kun er ansat til undervisningsopgaverne, mens de fastansatte kan hente tid til undervisningen fra deres andre opgaver. Det mener jeg er en ufuldstændig argumentation. Udover

Helmuth Nyborg: FORSKERforums tågede nazi-snak

Da jeg i 1977 skrev doktordisputats om øjets og ørets perceptuelle interaktion regnede ros og penge ned over mig. Da jeg i 2002 konstaterede en kønsforskel i IQ, åbnede dybet sig, og da jeg i 2011 noterede andre gruppeforskellene i IQ, faldt himlen ned, dog ikke med manna.

Det var især tre ideologiske kollegaer og et par dekaner og rektorer fra Aarhus Universitet (AU), der desårsag effektuerede fritstilling og perfekt akademisk isolation.

I tidens løb har jeg holdt foredrag for et utal af politisk venstreorienterede organisationer uden at tage farve af nogen af dem. Jeg har endog talt for Dansk Blindesamfund uden at blive blind. Det finder AU sig da også i uden at kny. Men da Konservative Studerende så i foråret indbød mig, kunne AU pludseligt ikke finde det sædvanligvis ledige lokale. Grund? Nyborg er jo "lidt kontroversiel";

havde det blot været en anden kunne man hurtigt finde plads. Den sag ligger nu i Undervisningsministeriet, så vidt jeg ved.

FORSKERforum "stalker" også min forskning. Nr. 307/september fortalte, at jeg har "stærke forbindelser" til amerikanske ultra-højre-racister og er "hyppigt set ved arrangementer for det danske ultra-højre". Fagbladet har i sandhed skarpe øjne, lange ører og stor fortællelyst.

Som forventet udsteder Forskerforum nazi-kortet til begge lejre og forbinder mig for en sikkerheds skyld yderligere med hvid racisme, Ku Klux Klan, Donald Trump og de nylige ulykkelige voldsepisoder i Charlottesville, USA. Det kaldes skyld ved association. Det bliver spændende at se, hvad AU og FORSKERforum mener om, at Harvard University har indbudt mig til at holde flere forelæsninger næste år!

Foranlediget af ovenstående, har jeg en bøn til bladets fagligt interesserede læsere. Kunne I ikke godt utvetydigt opfordre redaktøren til at koncentrere sig mindre om personen "Nyborg – som er kritiseret for 'forskning', som er mere baseret på race-ideologi end på videnskab" og i stedet objektivt videregive det videnskabelige budskab – om nødvendigt.

I stedet for journalistens tågede nazi-snak ville læserne så bl.a. få at vide, at jeg rent faktisk afskaffede racebegrebet på videnskabeligt grundlag på den nylige kongres i Nashville. Se det hellere selv. Foredraget ligger nu på nettet (<https://www.youtube.com/watch?v=o2vvYDxXQ3w>), og andet kan ses på www.helmuthnyborg.dk

Forskerforum og AU bør ikke have lov til ustraffet igen og igen at vinkle ytringsfriheden.

Psykologiprofessor Helmuth Nyborg

undervisningspresset er der for de almindeligt universitetsansatte yderligere stadigt øgede krav om publicering, om formidling og – ikke mindst – om indhentning af eksterne midler. Desuden er størstedelen af de universitetsansatte – selvom de er ansat på fuld tid – ikke fastansatte. De øgede og mangesidede krav mærkes overalt – og universiteterne har mange sygemeldinger på grund af stress – men kravene mærkes specielt af postdocs og adjunkter, som søger at kvalificere sig til få faste stillinger. Yderligere er faste stillinger på danske universiteter ikke egentligt 'tenure' som på amerikanske universiteter. Når en pengekasse er tom, eller strategien omlægges, fyrer ledelsen både lektorer og professorer. Presset på undervisningsopgaver modsvares af mindst samme pres og høje krav til de andre opgaver i universitetsjobbet.

Læserbrevsskribenten har det råd, at ekstra penge til de eksterne lektorer skal komme fra "intern solidaritet" gennem

lønnedgang hos andre universitetsansatte. De universitetsansattes lønniveau er sakket bagud, og jeg vil arbejde for at få hævet – ikke sænket – niveauet.

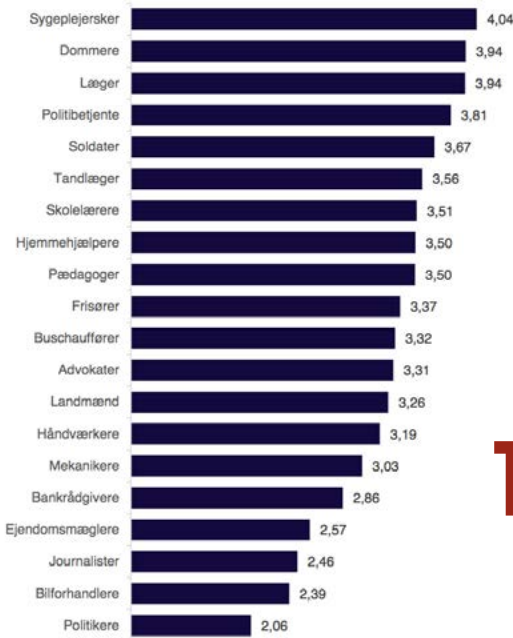
Timelønnen som ekstern lektor ligger et par kroner under overenskomstlønnen for den fastansatte lektor (uden pension). Jeg tror ikke, at der er stor mulighed for at få den generelle eksterne timeløn hævet over lektor-loftet. Derimod mener jeg, at de lokale forhandlinger er vores bedste mulighed. Som jeg skrev sidst, 'det ansættende universitet har altså værktøjerne til at løse problemerne med lav løn og manglende sikkerhed'. Aftalen omkring eksterne lektorer giver mulighed for at opnå løntillæg (og for at fastansætte). Arbejdsomfanget skal fastlægges før semesteret, og cirkulæret nævner som opgaver, der indgår i timetællingen, 'egentlige undervisningstimer, vejledning, udarbejdelse af opgaver, der ikke indgår i den løbende undervisning, opgaveretning

i den løbende undervisning og ved skriftlig eksamen, mundtlige eksaminationer, ledelse af seminarer og lign. Endvidere medregnes den tid, der påregnes at medgå til forberedelse af forelæsninger og anden egentlig undervisning'. Derudover er forberedelsesnormen for undervisning for eksterne lektorer fastsat i cirkulæret til 2 1/2 time. Såfremt arbejdsforholdene ikke er tilstrækkeligt attraktive, har den eksterne lektor langt større forhandlingskraft – gennem truslen om at 'sige nej' – end den almindelige universitetslektor. Tillidsrepræsentanterne på universiteterne assisterer meget gerne den eksterne lektor i forhandlingen.

**Lektor Karsten Boye Rasmussen,
formand for Djøfs UFO
(Universiteter og Forskning)**

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
 Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Hvor højt vurderer du følgende faggruppers troværdighed?

Kilde: Radius Kommunikation med data fra Epinion's Danmarkspanel.
 Note: Undersøgelsen baserer sig på svar fra 2.003 repræsentativt udvalgte danskere.

Troværdigheds- indeks

- uden forskeren og uni-læreren...

Journalister, bilforhandlere og politikere ligger igen nederst på Radius' årlige troværdighedsundersøgelse over 20 faggrupper. Det gjorde de også i årene 2014-16.

I toppen ligger sygeplejersker, dommere og læger i den rækkefølge.

Forskere og universitetslærere indgår ikke i undersøgelsen, så FORSKERforums læsere må selv skønne om, hvilke faggrupper, de ligner mest: Dommere eller skolelærere (som også er offentligt ansatte)? Eller læger og advokater (privatansatte)? Eller måske nogle fra menings-industrien: Journalister og politikere?

Radius: Svar fra 2000 danskere

Kommunikationsbureauet Radius her fundet resultatet efter at have spurgt 2.003 danskere i alderen 18-75 år (pr. email) om, hvor højt de vurderer faggruppernes troværdighed på en skala fra 1-5, hvor 5 er det højeste. Svarene udgør således gennemsnittet af svarene – og sygeplejerskernes (score 4) er altså dobbelt så høj bundskraberne, politikernes (score 2).

Går man nærmere ind i data, viser der sig nogle interessante kendetegn, selv om variationerne er relativt små: Kvinder vurderer generelt faggruppernes troværdighed højere end mænd. Yngre (18-19 årige) vurderer også troværdigheden højere end ældre (+65 år).

Respondentens politiske overbevisning giver derimod et mere broget billede, som imidlertid slet ikke er så overraskende: Hos blå bloks vælgere er der (lidt) større tillid til soldater, landmænd og politikere. Blandt rød bloks vælgere er der større tillid til skolelærere, pædagoger og buschauffører.

Hvordan dannes opfattelser af en faggruppe?

Det her er i meget høj grad en kortlægning, der baserer sig på folks forestillinger om samfundet og faggrupper, og nedenunder ligger folks opfattelse af, om faggrupperne arbejder for fællesskabets eller egen-interesser, vurderer professor Rasmus Kleis Nielsen, professor i politisk kommunikation på Oxford Universitet.

"Forskningen har i andre sammenhænge vist, at en ting, der påvirker folks tillid til en profession, er spørgsmålet om, hvem de mennesker arbejder for" (Kristeligt Dagblad 22.sept.).

Undersøgelsen har forsøgt at oparbejde nogle baggrundsdata på, hvor folk danner deres opfattelser af faggrupperne ("driver-spørgsmål"). Stammer opfattelserne fra konkret kontakt til faggrupperne, fra myter eller fra medierne? Og her er der sjove data:

Hvad betyder konkret kontakt med faggruppen: Folk har negative vurderinger af

politikere, journalister og ejendomsmæglere, men kun hver fjerde har haft kontakt med disse grupper inden for de sidste fem år! Og det er tankevækkende at ca. 60 pct. har haft kontakt til håndværkere og bankrådgivere – to grupper som lander i den nederste halvdel...

Hvad betyder mediernes fremstilling: Ikke overraskende viser det sig, at tre ud af fire kan huske negative historier om politikere i medierne, mens kun hver fjerde kan huske det samme om en skolelærer. Hver tredje kan dog huske negative historier om håndværkere, bankrådgivere og læger. Omvendt er der få af den slags historier om sygeplejerskerne...

Hvad betyder det, om faggruppen taler forståeligt: Taler faggruppen et sprog, som man kan forstå, enten når du selv taler med dem eller i medierne, lyder et spørgsmål. Og her er det interessant, at hver tredje mener, at politikere er forståelige "i lav grad", mens hver anden oplever, at håndværkere, skolelærere og sygeplejersker taler et forståeligt sprog.

Hvor forskere og uni-lærere ligger – især på forståelsesfaktoren – er der desværre ikke data på i denne undersøgelse.